

'Livsværk'

'Stålsatte byrum'

LANDSKAB, VÆRK & BY

Frederiksværks industrielle kulturarv

Marts 2014

SLETH A/S
ERIK BRANDT DAM Arkitekter
MOE A/S
Martin Zerlang, Vera Noldus, Ole Puggård

*"Faa Steder i Danmark har den Skønhed som
Frederiksværk, og endnu færre den Historie".*
Magdalene Thoresen, in: Danmark, 1893

5	MØDET MED BYEN
7	DEN SELVFORKLARENDE BY
9	SKALA OG RAMME
11	KICKSTART
13	FORMIDLINGSSTRATEGI
14	-DEN FYSISKE FORMIDLING
18	-DEN DIGITALE FORMIDNING
20	-DEN STRATEGISKE FORMIDLING
22	-DEN KULTURELLE FORMIDLING
	NØGLESTEDER
24	-NORDTORVET
28	-KOBBERVALSEVÆRKET
32	-MØLLEDAMMEN, TORVET OG ARTILLERIPLADSEN
36	-GJETHUSPLADSEN
40	-KRUDTTÅRNENE PÅ BAKKEKAMMEN
42	-VINDERØDSTIEN
44	-DET GRØNNE HJERTE
46	-GENBRUGSSTATIONEN I FJORDENGEN
48	-STATIONSPLADSEN
50	KANALEN
54	KANALBRO
56	ETABLERINGSSTRATEGI
58	ØKONOMI
67	FREDERIKSVÆRK PÅ VEJ

DET MULTIPLE FREDERIKSVÆRK

Frederiksværk er en by, men også et værk og et landskab, flere værker og flere landskaber. Frederiksværk har en facetteret form. Frederiksværk er kronen på et særpræget landskab, mellem fjord og sø, mellem skov og marker, med en højderyg som bagvæg. Men Frederiksværk er også et værk, flere værker, med udgangspunkt i den allerførste industri. Og endelig er Frederiksværk en moderne by med kommercielle strøg, kulturelle institutioner, villaer og parcelhuse.

MØDET MED BYEN

En by møder man som et syn, en seværdighed, en serie af udsigter. På tærsklen til det 20. århundrede blev mødet med Frederiksværk beskrevet som et møde med en af Danmarks smukkeste byer. Og Frederiksværk er stadig en by, der placerer sig blandt disse byer, med sin skat af enestående industriarkitektur, indrammet af bakker og skrænter, omskyllet af Arresø og Roskilde Fjord, knyttet sammen af kanalens blå bånd.

DEN MULTIPLE IDENTITET

Frederiksværk har en multipel identitet. Her mødes det oprindelige landskabs slyngede linjer med de industrielle værkers snorlige linjer og den moderne bys mere eller mindre strømlinede linjer. At finde Frederiksværks identitet er at fange hele dette linjespil.

DET FØRSTE BLIK

Kærlighed ved første blik er et kendt ideal, men når det gælder Frederiksværk er der en risiko for, at man ved første blik slet ikke får øje på byen. Kommer man i bil, ledes man uden om byen. Kommer man i tog, lægger gadeforløbet hindringer i vejen for adgangen til byen. Kommer man til fods, er det svært at finde en plan i byen. Og er man først kommet ind i byen, er det, som om byen spærrer vejen til den enestående natur lige uden for byen. Byen rummer skatte, men de er godt gemte. Frederiksværk er Danmarks hemmeligste by.

I første fase fik vi øje på de problemer, som kompleksiteten skabte, og vi udviklede en plan for Frederiksværk, som først og fremmest søgte at løse disse problemer: vi skitserede en struktur i byen, der fastholdt de gode sider af kompleksiteten og samtidig skabte transparens og forbindelser mellem tider, steder og mennesker.

DET ANDET BLIK

Ved andet blik er Frederiksværk en af Danmarks mest åbne byer. Fra grundlæggelsen i midten af 1700-tallet og op til 1970erne lå de industrielle værker midt i Frederiksværk, og skorstenene svang deres

røgfaner over byen. Men så satte krisen ind. De forenede Jernstøberier blev nedlagt, og mere end 40.000 kvadratmeter af byen blev forvandlet fra skat til tomt. Sporene efter denne proces er synlige den dag i dag. På Torvet og Nordtorvet og ved Kobbervæskværket finder man alt for store, åbne rum, der slet ikke kan holdes oppe af de omkringliggende bygninger. Og Gjethuset har efter de store rydninger fået en monumentalitet, som bygningen har svært ved at bære.

Rydningerne mindede om en fortrængning. I 1970erne blev de industrielle anlæg midt i byen oplevet som kilder til røg og støj, og med krisen blev de også opfattet som bærere af krisen. Selv om de havde givet byens borgere deres identitet, når de gik til og fra arbejde, blev de nu oplevet som kilder til krise og nedtur. Langtidshukommelsen blev erstattet af korttidshukommelse. De store nedrivninger blev nærmest opfattet som en lettelse, og man satte i stedet sin lid til, at en mere bilvenlig by ville give liv til byen. Parkeringspladserne blev 1970ernes store bidrag til byens udvikling.

I anden fase har vi fået øje på de problemer, som industritomterne rejser, den alt for store klarhed, som uden videre slår om i kedsommelighed uden invitationer til ophold og aktivitet. Kobbervæskværket og Torvet henligger som store, tomme rum uden kontakt til den industrielle fortid under dem, og Nordcenteret afskærer Nørregade og Nordtorvet, som domineres af 1980ernes infrastruktur.

DET TREDJE BLIK

Ved eftertankens tredje blik er vi nået frem til en plan, hvor vi mener, at fortrængningen kan ophæves og give plads for de enestående potentialer i Frederiksværk. Arbejdet med akse fra Mølledammen langs kanalen og Allégade over Kobbervæskværket til Nordtorvet er den centrale nøgle hertil.

Byen rummer skatte, der bare venter på at blive gravet op, og den har tomter, der bare venter på at blive gravet ned – eller lagt om til rammer om disse skatte. Den store rydning midt i byen har skabt den mærkelige dobbelthed, som i dag præger bybilledet i Frederiksværk: På den ene side en uoverskuelig helhed, på den anden side alt for overskuelige byrum; på den ene side en by, hvor det er svært at orientere sig, på den anden side en by, hvor store byrum henligger som flader blottet for udfordringer. Men med enkle greb vil det være muligt at begynde en proces, hvor forbindelserne mellem fortidens og nutidens Frederiksværk genskabes, og hvor der således nyskabes et Frederiksværk, der også virker for fremtiden. Og dermed er det en lige så vigtig opgave at skabe en bedre balance mellem kompleksitet og overskuelighed.

*Den Grønne struktur skal understøtte det moderne byliv og formidle
Frederiksværks kulturhistoriske ophav.*

DEN SELVFORKLARENDE BY

Den gode by er den by, der forklarer sig selv. I den selvforklarende by er der veje uden alt for meget vejledning og historier uden alt for meget historie. Her træder historien frem uden allehånde forklarende tekster, og her er infrastrukturen så klar, at man kan finde rundt uden et mylder af skilte. Her fornemmer man, hvordan byen hænger sammen både i det historiske længdesnit og i det aktuelle tværsnit, og her mærker man byens identitet umiddelbart, uden filter. I den selvforklarende by oplever man forskellen på de forskellige historiske lag umiddelbart, ligesom man oplever sammenhængen mellem de forskellige byrum umiddelbart. Derfor er princippet om den selvforklarende by ensbetydende med en bestræbelse på at skabe en by, der opleves som nærværende og vedkommende.

MÅLSÆTNING

Frederiksværk har 300 års historie bag sig og en åben historie foran sig. Med de 300 års historie har byen en rig arv, og arven er en medspiller i byens udvikling. Arven giver identitet, og identiteten implicerer rammer og retning for den fremtidige udformning af Frederiksværk. Man kan sige, at kulturarven er katalysator for en levende identitet.

Frederiksværks mange kulturelle lag skal mobiliseres. Byen er som en montage af værker, by og landskab, et fragmenteret men sammenhængende netværk. Det er Frederiksværks 'problem' som by, men det er også det, der gør den unik og dermed skaber muligheder for byens fremtidige udvikling. Hensynet til kulturarven betyder også hensyn til brud og spring i udviklingen. Derfor skal der ikke bygges i mellemrummene, men skabes stærke overgange.

Frederiksværks industrielle kulturarv er et aktiv, og den skal bruges aktivt. Projektet illustrerer, at arbejdet med at synliggøre og aktivere den industrielle kulturarv ikke er et musealt anliggende, men værktøjer til udvikling af byen.

Byliv handler ikke kun om at bruge byen, men om at skabe den – i fællesskab. Gennem kulturarven vil vi skabe rum og forløb, der formidler byens historiske dybde og engagerer nutidens borgere og gæster. Disse viser sig på mange måder, nogle lige til og umiddelbart forståelige, andre forunderlige, overraskende og tankevækkende. Og den appel, der ligger i byens egenart, vil styrke byens erhvervsliv og turisme.

Frederiksværk formidles gennem en rigdom af steder og muligheder - ikke gennem ét billede. Projektet støtter på denne måde kommunens daglige arbejde både indadtil og udadtil med samarbejdspartnere ved at skabe billeder på rigdommen og styrker forståelsen for vigtigheden af at dyrke byens heterogenitet.

Byens borgere skal blive de vigtigste ambassadører for projektet. Derfor skal de mærke, at Frederiksværk udvikles for dem og med dem. Den lokale forankring er forudsætningen for opbakning. Derfor er

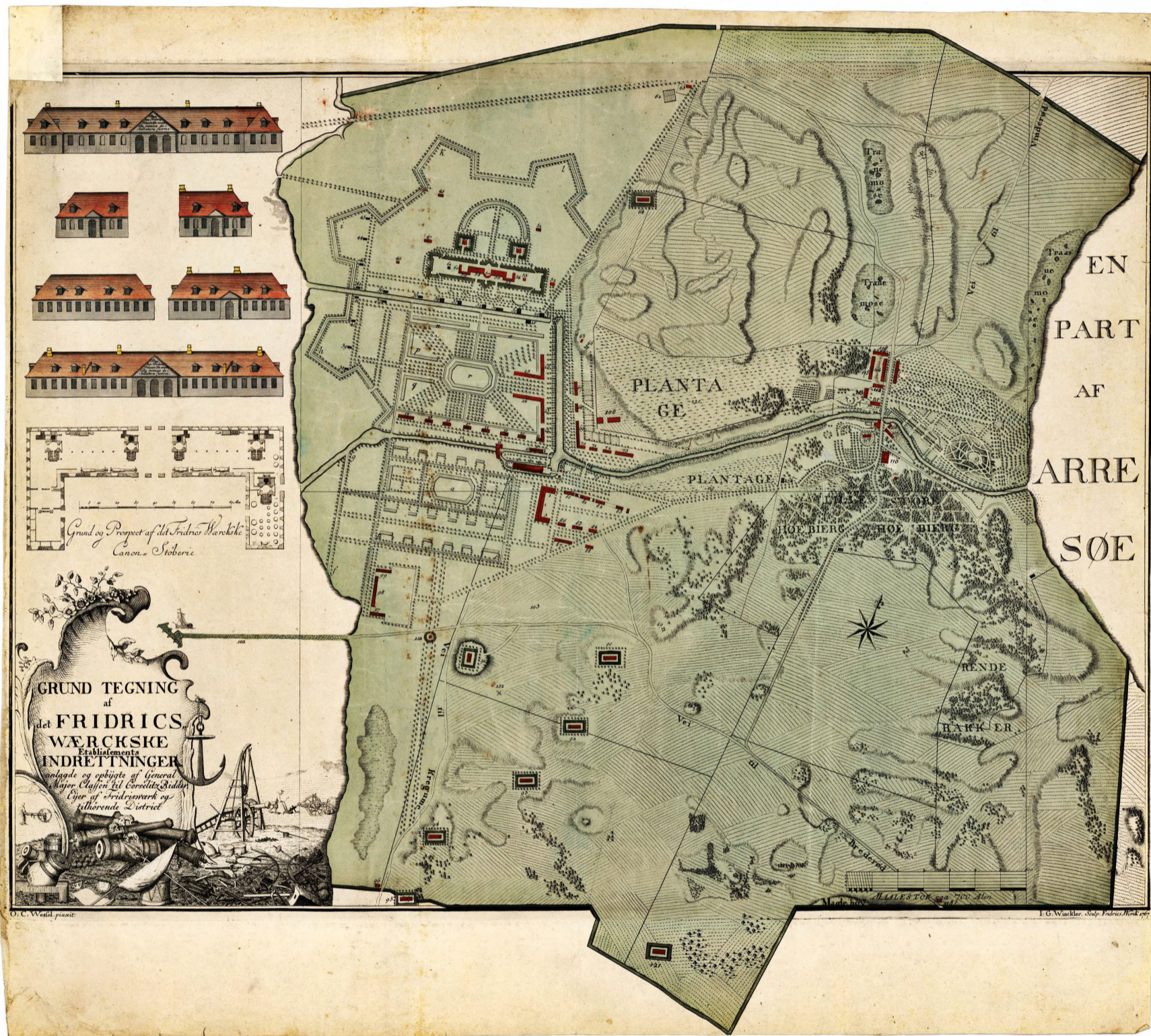
forbindelserne til det omgivende landskab, bylivet, rekreation og idræt helt afgørende led i projektet. Frederiksværk skal ikke brandes gennem et ensidigt fokus på historien. Frederiksværk rummer flere historier end stålets.

Projektets strategiske, politiske dimension er fastholdt og udviklet, således at kommunen kan realisere det i takt med de økonomiske muligheder. Det er afgørende, at projektet virker og kan realiseres på den lange bane – om både 5, 10 og 20 år. Derfor skal projektet være bæredygtigt i bred forstand – socialt, kulturelt, miljømæssigt og økonomisk.

Hovedstrukturens fem overordnede mål:

1. Frederiksværk skal udformes som en kontant by, en by af i dag. Den skal ikke være et museum, men skal bruge sin rige fortid på en måde, der understøtter et moderne byliv for alle generationer.
2. Frederiksværk skal være en klar by, en selvforklarende by. Man skal kunne finde rundt uden pegepind og alt for mange skilte. Og man skal kunne finde eller genfinde sig selv i byen.
3. Frederiksværk skal være en kompleks by, en by med kanter, der udfordrer sine beboere og brugere. Den skal have rum, der vækker nysgerrighed. Mens transitrum er tomme rum, som skal sikre den mest friktionsfri færdsel, udmærker gode byrum sig ved, at der er noget at komme efter: de engagerer, får folk til at standse op, gøre ophold og tage del.
4. Frederiksværk skal være kontrasternes by. Man skal kunne mærke, at den har flere historiske lag. Man skal kunne fornemme, at man ruller historien op under fodsålerne, når man går fra bygning til bygning og fra kvarter til kvarter.
5. Frederiksværk skal være en by i landskabet, og oplevelsen af dette som forudsætning for værket og byen skal styrkes. Flettet sammen af kanalens blå bånd, stierne og trærækkernes grønne bånd, skabes en række forbindelser, der formidler de grundlæggende relationer mellem landskab, værk og by og inviterer til aktive ture i naturen og langs kanalen fra Arresø til Roskilde Fjord.

Byen opstod som et resultat af vandhåndtering, og nu kræver hensynet til klimasikring, at der igen kommer på fokus på vandhåndtering, og mellem fortid og fremtid. Byen opstod som et redskab for produktion, og nu skal der igen produceres. Byen skal virke som et snurrende værk. Og dens virkekraft skal brede sig som ringe i landskabet.

Wincklers kort fra 1767 over Frederiksværk

SKALA OG RAMME

At arbejde med kulturarven implicerer to ting: At der arbejdes på alle skalatrin, og at der arbejdes med åben ramme.

Hvad angår skalatrin, gælder det, at spændet fra den store landskabelige skala til den lille kropslige skala understøttes, ligesom spændet fra den lange historie til det aktuelle nu skal artikuleres. Så vil man opleve byen som vedkommende, og man vil i krydsfeltet mellem historie og hverdagsliv finde kilden til følelser som ejerskab, engagement og stolthed.

Hvad angår den åbne ramme, gælder det, at Frederiksværk kontinuert skal kunne udvikle sig for at vedblive at være et attraktivt sted at bosætte sig eller besøge, at leve, uddanne sig, drive forretning. Derfor har projektet ikke et sluttet hele som mål.

Den industrielle kulturarv har potentiale som katalysator for byens liv og udvikling. Og det er vigtigt, at kommende generationers blik på værdierne også bliver involveret i Frederiksværks udvikling for at engagement og oplevelse af ejerskab kan opretholdes. Nye generationer, nye vinkler, nye lag genererer flere fortællinger, der skaber en rigere by. Det er de virkelige og virkende behov, der er projektets udgangspunkt. Værket, byen og landskabet er levende, ikke et museum. Vi accepterer byen som den er og gør den stærkere med udgangspunkt i dens DNA. Alle indgreb skal give mening for den enkelte og skal virke ind på byens hverdag. Linjerne fra fortidens fortællinger skal føres over i fortællinger, der handler om byens fremtid.

På kyststien, langs den gamle kystlinje, ruller man både landskab og historie op under sine fodsåler.

KICKSTART

Vejen til de fem mål for Frederiksværk kan betrædes med det samme, og de resultater, som kan nås på kort sigt, vil kickstarte den fortsatte udvikling af projektets langsigtede mål. Kickstarten kan stå alene, men vil samtidig støtte den langsigtede strategi, og det vel at mærke på en måde, der både er markant og perspektivrig. Alle formidlingsstrategiens fire dimensioner, den fysiske, den digitale, den strategiske og den kulturelle formidling, skal aktiveres, for det vil sikre en bred og dyb forankring af kortsigtede resultater i den langsigtede ramme.

Kickstarten skal sætte mennesker i centrum og bringe løsninger på byens øvrige udfordringer, at styrke adgangen til naturen, at motivere til leg og bevægelse, at udvikle steder til børn og unge og at forbedre forholdene for de bløde trafikanter. Så vil det være klart for alle, at den kommende udvikling sker for og med byens borgere, og at perspektivet er aktuelt, ikke musealt.

Og kickstarten skal udnytte eksisterende, veletablerede digitale platforme, sociale medier, strategiske værktøjer og kulturelle organisationer og netværk.

Vi foreslår, at Kobbervæskærket etableres først. Området henligger i dag tomt og tavst. Det rummer ingen hemmeligheder, og det fortæller ingen historier. Det ansporer ingen til at gøre ophold, og det er uden kontakt med den øvrige by. Det skal der laves om på. Nye rum til børns og unges udfoldelse har høj politisk prioritering, og projektet vil sætte strøm til strækningen mellem Mølleedammen og Nordtorvet ved at skabe et helt nyt rum til børn og unge. Med dette greb vil det også tydeligt fremgå, at byen ikke skal være et museum, men et eksperimentarium: Arbejdet med at synliggøre, aktivere og perspektivere den industrielle kulturarv er et værktøj til udvikling af byen. Det er ensbetydende med en anerkendelse af, at brugernes historier og værdier er lige så berettigede som institutionernes. Museet og borgerne og byens gæster behøver ikke at se det samme i et sted. Det er oplevelsen af nærvær, der er vigtig. Den historiske dybde skal træde i forbindelse med den nutidige dynamik. Det vil give Kobbervæskærket gennemslagskraft – også internationalt.

Kobbervæskærket vurderes at kunne etableres samlet inden for en økonomisk ramme på 10 mio. kr. Som en sidegevinst til Kobbervæskærket, vil Allégade hurtigt og relativt billigt kunne ombygges med dobbelttreet cykelsti.

Den fysiske formidling må styrkes på flere fronter samtidigt. Kobbervæskærket skal ikke stå alene. Derfor foreslår vi, at parallelt med etablering af Kobbervæskærket iværksættes 'FRV planter træer', 'FRV laver stier' og 'FRV renser kanaler'.

Alle i Frederiksværk har bemærket de rumlige og formidlingsmæssige konsekvenser af, at alléen på Krudtværket er fældet og skal genplantes. Dette kan udnyttes strategisk til at skabe opmærksomhed omkring de foreslåede træplantninger. Man vil kunne mærke den betydning, de har. Man vil kunne opleve de rum, de skaber; man vil kunne nyde de rekreative muligheder, de åbner, og man vil kunne fornemme, hvordan

de begynder at binde byen sammen til et hele.

Boardwalken, der i 2011 blev etableret gennem ellesump og rørskov til udsigtsplatformen i Arresø, er på kort tid blevet kendt af alle. Den har vist, hvor vigtigt det er at gøre naturen tilgængelig. Og naturen vil komme endnu tættere på byen samtidig med at turene bliver længere og mere varierede, hvis boardwalken udbygges mod nord gennem rørskov og ellesump til Vinderød Kirke, samtidig med at der bygges en tilsvarende boardwalk mod vest langs den gamle kystlinie langs Roskilde Fjord og tillige to nye broer over kanalen, en på Krudtværket og en ved campingpladsen.

Fortsat oprensning af kanalen, som den netop er påbegyndt ved biblioteket, er en hurtig, billig og effektiv vej til understregning af kanalens strukturelle betydning og rekreative værdi.

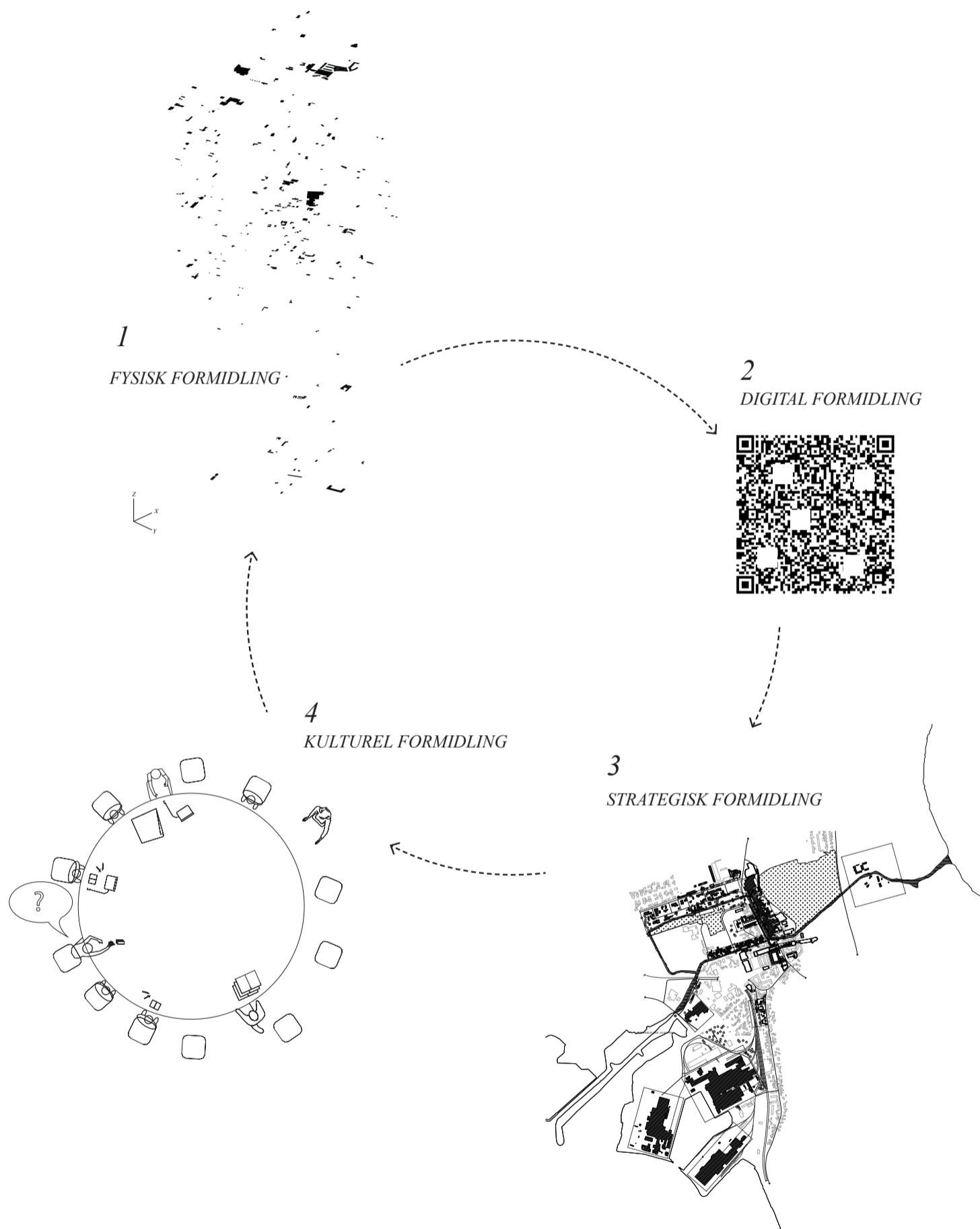
Med den netop gennemførte flytning af Frederiksværk Ro- og Kajakklub fra lystbådehavnen til Naturcenter Auderød Havn på Arrenæs er Arresø og kanalen blevet en del af det daglige rofarvand, hvilket helt naturligt vil få flere til at ro på kanalen frem til Nordtorvet, fordi overbæringen ved Arresødal er enkel og velfungerende. Udlægning af flydebroer allerede i foråret 2014 vil kunne støtte denne udvikling.

Vi foreslår, at den digitale formidling styrkes ved at arbejde målrettet med at bruge eksisterende sociale medier og platforme til kommunikation af værdier. Med instagram som platform kan borgere, gæster og museet hurtigt dele billeder og fortællinger om landskabet, værket og byen. Disse historier er der ellers ikke mulighed eller øje for at fortælle. Og historierne er vigtige, fordi der vil fremkomme utraditionelle detaljer og steder, når borgere og gæster deler deres værdier og oplevelser med hinanden og med museet. Borgere og gæster er på denne måde aktivt medskabende, i modsætning til traditionel formidling fra institution til borger, der typisk er énvejs.

Vi foreslår, at den strategiske formidling styrkes ved at etablere et laug for borgerinvolvering og programmering af Kobbervæskærket, og at den allerede velfungerende nytteaktivering perspektiveres yderligere ved at blive knyttet til plantning af træer, etablering af stier og rensning af kanaler.

Vi foreslår, at den kulturelle formidling styrkes ved at udvikle de eksisterende events og festivaller, hvis organisation og netværk allerede er velfungerende, således at de hver for sig og sammen styrker formidlingen af den industrielle kulturarv gennem oplevelser på forskellige måder. Der udvikles et fælles brand for alle kulturelle arrangementer i Frederiksværk og etableres et laug for sammenkædning af eksisterende og nye events.

Med Kobbervæskærket som åbningstræk sættes mennesker i centrum og den kulturhistoriske formidling styrkes - og med en allerede på kort sigt fuldt udfoldet formidlingsstrategi, er kimen lagt til, at det vil lykkes at nå det langsigtede mål: at gøre Frederiksværk selvforklarende.

FORMIDLINGSSTRATEGI

Søren Kierkegaard har sagt, at "*Hemmeligheden i al Hjælpekunst*", dvs. al formidling, består i, "*at man, naar det i Sandhed skal lykkes En at føre et Menneske hen i et bestemt Sted, først og fremmest maa passe paa at finde ham der, hvor han er, og begynde der.*" De ord har været vejledende for vores formidlingsstrategi, som omfatter fire niveauer, fordi den må virke i flere dimensioner og fungere som værktøjer, der fra forskellige perspektiver styrker formidlingen af den industrielle kulturarv og udviklingen af byen mod det helt overordnede mål at gøre byen selvforklarende.

1. *Fysisk formidling*, der virker gennem arkitektur og strukturer
2. *Digital formidling*, der virker gennem sociale medier, web, app mv
3. *Strategisk formidling*, der virker gennem planlægning, borgerinvolvering, nytteaktivering mv
4. *Kulturel formidling*, der virker gennem uddannelse, aktiviteter, midlertidighed, events, oplevelser

De overordnede intentioner med hvert af de fire formidlingsniveauer er uforandrede og detaljeret beskrevet i mappen for fase 1, som der henvises til.

I de efterfølgende fire afsnit er alene beskrevet den udvikling, hvert formidlingsniveau har gennemgået siden afleveringen af fase 1.

DEN FYSISKE FORMIDLING

Den selvforklarende by er idealet, men i den virkelige by må arkitektoniske indgreb bidrage til at skabe rum, forløb og sammenhænge, som kan mærkes og bemærkes. I Frederiksværk vil disse indgreb virke på to niveauer. De vil bearbejde dels de rumlige rammer for tilegnelsen af byen, nærmere bestemt infrastrukturen, bygværkerne og træerne, dels de momenter, der kan understøtte oplevelsen af byen, først og fremmest belægningen og belysningen.

Kanalen er det konstituerende element i værket og dermed det mest betydningsfulde element i Frederiksværk. Den skal styrkes, så oplevelsen af kanalen som konstrueret kanal bliver tydelig. Kanalens revitalisering og forslag til ny kanalbro er beskrevet selvstændigt i et senere afsnit.

Træer er et dominerende træk i den fysiske formidling af hovedstrukturen; træer skaber rum, forløb, overgange – variation og oplevelser. Og træer er en hovedstruktur i Wincklers kort (1767) over Frederiksværk. Derfor er træer, mange træer, et vigtigt element i bestræbelserne på at gøre Frederiksværk selvforklarende.

Kommende træplantninger bør variere i højde og tæthed. Blomstrende træer kendes fra Peyremberts tid (1751-54), og de mange markante alléer er dokumenteret i Wincklers kort, og med dette udgangspunkt kan man styrke både den historiske fortælling, diversiteten blandt træerne og oplevelserne ved ophold og færdsel gennem byens rum.

Eksisterende allétræer er lind og poppel. Vi foreslår, at kommende allétræer vælges, så de beriger de eksisterende træplantninger ved at tilføre varieret løvstruktur samt gyldne og røde høstfarver. Det kunne være søjleeg, rødeg, spidsløn og naur.

Blomstrende træer skaber liv, større årstidsvariation og har potentiale til at udvikle en særlig identitet og skabe opmærksomhed på udvalgte steder, Kobbervalseværket, Valsetorvet, Nordtorvet, Krudtværkspladsen

og Svinget. Det kunne være paradisæble, kirsebær, røn, tjørn, hæg og magnolie.

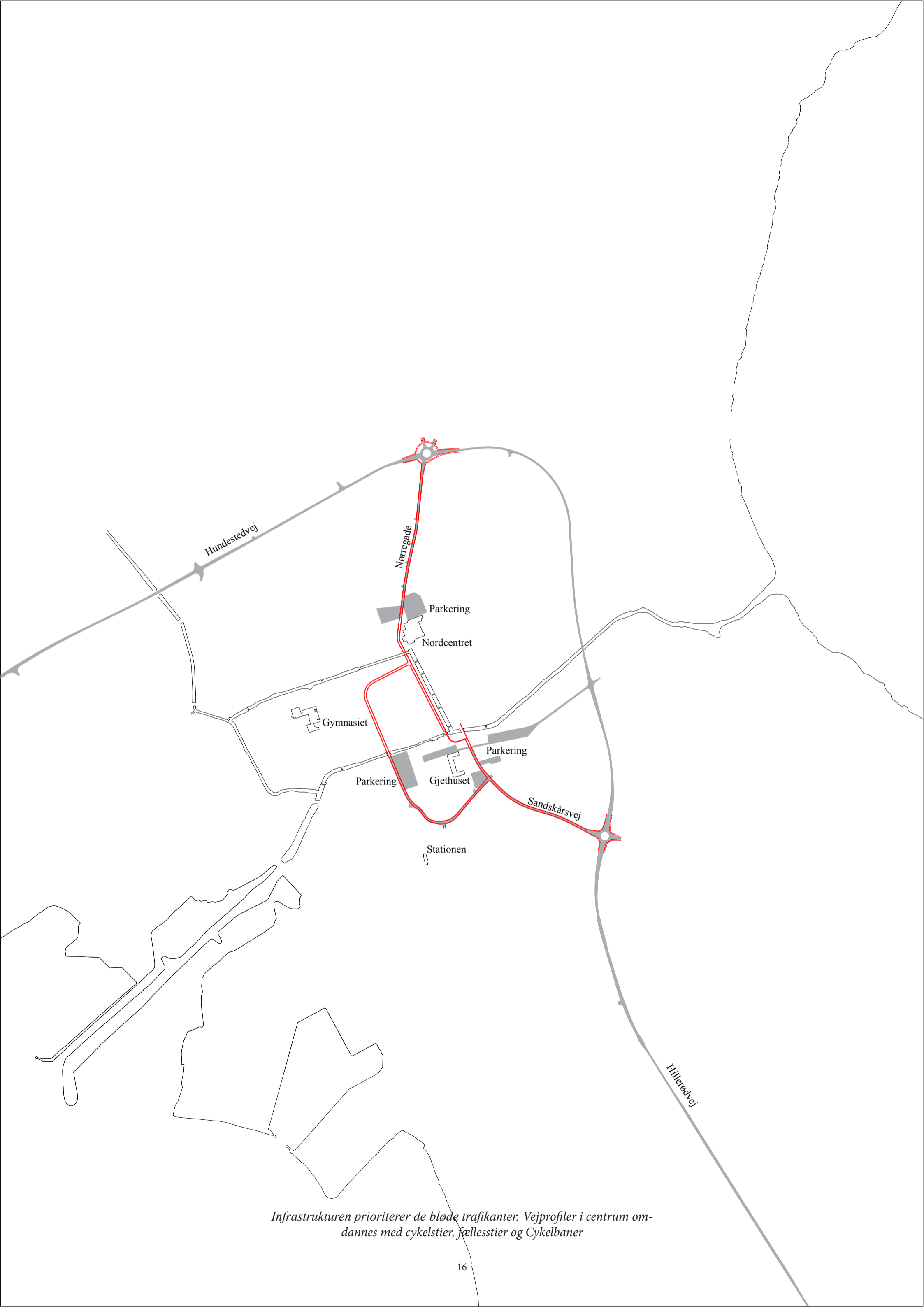
Stierne er 2000-tallets bidrag til udvikling af infrastrukturen i Frederiksværk. De nye stier skaber et netværk af bevægelsesmuligheder, der gør både by og landskab mere tilgængeligt. Stierne trækker nye spor gennem byen og som tråde forlænges de ud i landskabet.

Med etablering af kyststien som boardwalk langs den gamle kystlinie ved Roskilde Fjord og forlængelse af boardwalken ved Arresø mod nord til Vinderød Kirke skabes helt nye muligheder for at komme ud i naturen, tæt på byen. Stierne skaber nye cirkulære forbindelser, genveje og formidler både historien og naturen, samtidig med at de inviterer til nye måder at bevæge sig på.

Det brede bånd af blomstrende træer på Kobbervalseværket er en del af et stort, nyt landskabeligt træk i Frederiksværk, en fortolkning af Wincklers kort, der skaber en promenade og styrker forbindelsen mellem Frederiksværk Gymnasium og kanalen, Valsetorvet og Nørregade samt skoven bagved på Classens Bakke. De blomstrende træer vil være et så markant arkitektonisk træk, at det vil styrke den fremtidige orientering i byen.

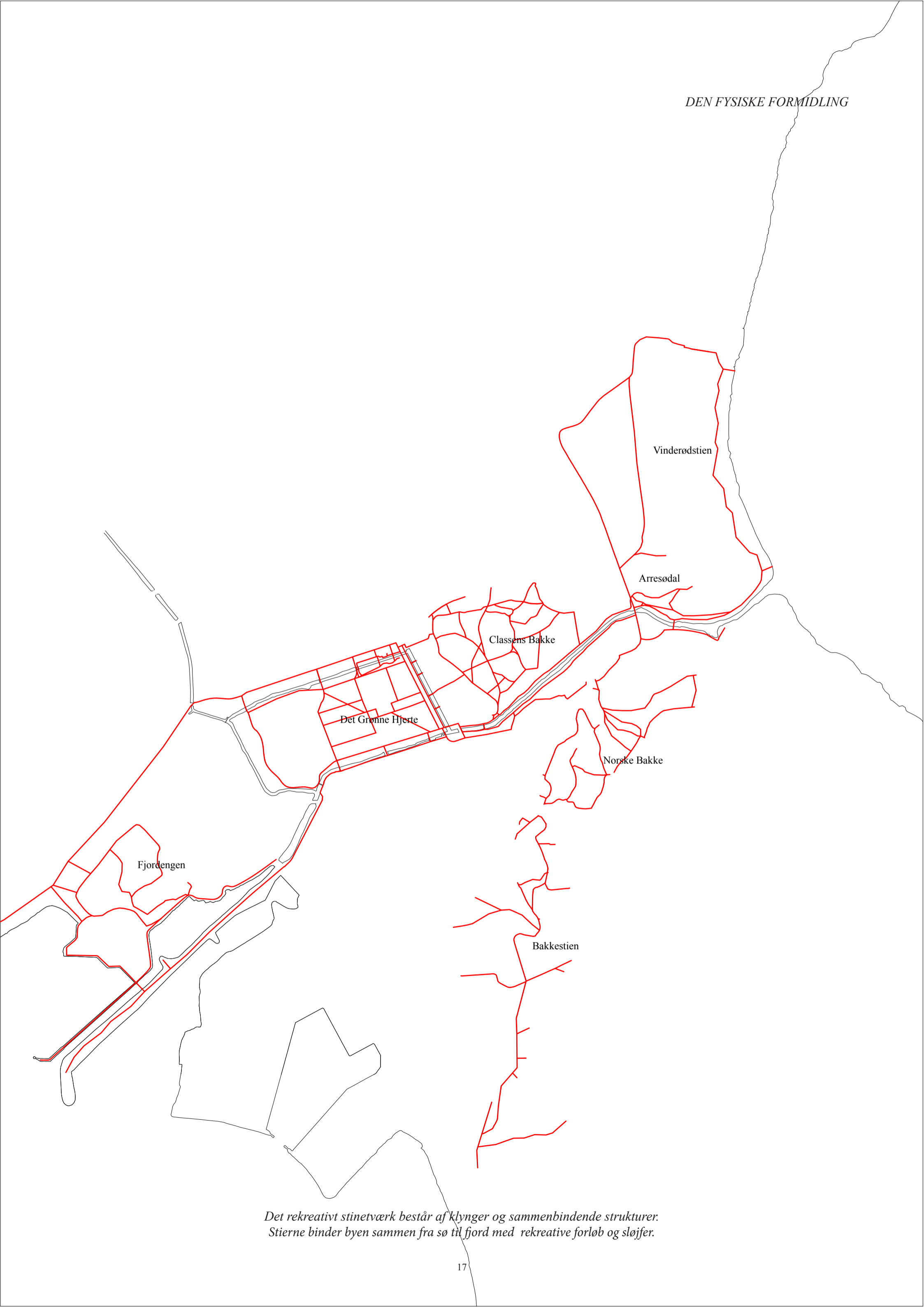
Allétræerne på Torvet bryder symmetriaksen, indsnævrer rummet og skaber et attraktivt sted for torvehandel under trækroneerne. Træerne refererer til Wincklers kort og den tidligere sidekanal langs det første kanonstøberi. Træerne på Torvet er et eksempel på, hvordan man med reference til historien kan arbejde med at genindføre en ny kompleksitet, en oplevelsesmæssig dybde af flere lag, der krydser hinanden og skaber dialog mellem århundreder, hvor nedrivninger lagde rum og fortællinger øde i 1970'erne - og samtidig skabe en ligefrem forbindelse mellem Kvikly, Biblioteket og Nørregade med gode steder for aktivitet og ophold undervejs.

*Infrastrukturen prioriterer de bløde trafikanter. Vejprofiler i centrum om-
dannes med cykelstier, fællestier og Cykelbaner*

*Det rekreative stinetsværk består af klynger og sammenbindende strukturer.
Stjerne binder byen sammen fra sø til fjord med rekreative forløb og sløjfer.*

DEN DIGITALE FORMIDLING

De materielle strukturer i byen ledsages af mentale strukturer. Disse viser sig i dag først og fremmest i den digitale arkivering af viden om byen. Denne viden manifesterer sig på to niveauer, dels i officielle arkiver som f.eks. museernes arkiver over deres samlinger, skovvæsenets kort, dels i uofficielle arkiver som f.eks. instagrams samling af fotos fra byen og egnen. Begge arkivtyper kan bidrage væsentligt til at gøre såvel Frederiksværks kulturarv som Frederiksværks naturarv tilgængelig.

1. Den officielle digitale formidling

- a) Udvikling af byens/museets hjemmeside og app
- b) Udvikling af historiske kort over byens arkitektoniske, kunstneriske og sociale kulturarv
- c) Udvikling af landskabelige kort over egnens geologi, topografi, flora, fauna mv.
- d) Udvikling af turkort – jf. www.findveji.dk og www.udinaturen.dk - kombineret med database som muliggør individuel udformning af ture
- e) Smartphones, podcasts, apps, QR-koder

2. Den uofficielle digitale formidling

- a) webformidlede sociale og kulturelle netværk i Frederiksværk, jf. Facebook
- b) webformidlede individuelle repræsentationer af Frederiksværk, jf. Instagram

Traditionel formidling er kendetegnet ved énvejskommunikation fra institution/museum til borger/gæst. Med den teknologiske udvikling er der skabt et nyt mediebillede og nye muligheder for flervejskommunikation. Endda i international målestok. De sociale medier har potentiale til at forandre vores fysiske byliv og skabe helt nye forbindelser på tværs af byen og mellem forskellige grupper af mennesker.

Sociale medier på de etablerede teknologiske platforme for information og kommunikation har muliggjort hurtig deling af værdier, viden og historier. De sociale medier er gratis, er bredt implementerede, har global rækkevidde og er driftsikre. Der er kort vej fra idéen opstår lokalt, til budskabet er spredt globalt. De sociale medier er ideelle værktøjer til hurtig og effektiv spredning af information til og mellem specifikke målgrupper.

Facebook gruppen 'Frederiksværk fra dengang det var før' har allerede mere end 2.000 medlemmer, et højt antal i en by med 12.000 indbyggere. På Facebook-siden udveksles gamle billeder og kort fra Frederiksværk og suppleres med personlige historier. På museets hjemmeside www.indmus.dk er et stort arkiv af historiske billeder tilgængeligt for alle. Fælles for disse er den historiske dokumentation, glæden over industrien, livet og byen som den var engang.

Vi vil sætte et nyt blik på Frederiksværk, et blik der fokuserer på byen, som den fremstår, og med de kvaliteter den har og udstråler i dag. Vi vil dele borgere og turisternes billeder og fortællinger om nutidens landskab, værk og by gennem instagram. Vi vil skabe en ramme med plads til historier og drømme, der ellers ikke er mulighed eller øje for at fortælle, men som med instagram har fået en platform at komme til udfoldelse på. Billeder og historier om nutidens Frederiksværk er vigtige, fordi de peger fremad, og fordi der vil fremkomme utraditionelle detaljer og steder, når borgere og gæster deler deres værdier og oplevelser i direkte dialog med hinanden, med byen, med museet – hele verden. Det er direkte formidling, uden pegefingre, "skilte uden skilte." Man deler man med hinanden, samtidig med at man udvikler relationer til steder i landskabet, værket og byen, fordi fotografiet skærper sanserne.

Instagram er et af tidens mest udbredte sociale medier. Focus er udvekslingen af billeder, og fra Frederiksværk og naturen omkring er der uploadet mange fotos med #frederiksværk. Billederne peger tilbage på kulturarven og fremad mod nye fællesskaber og en ny kulturel identitet. Kulturarven viser sig helt konkret i billeder, hvor byen og især dens landskaber fotograferes med J.Th. Lundbye og kompagni som forbillede. Den nye kulturelle identitet viser sig i den sociale kommunikation omkring byens rum.

Med instagram genererer brugerne indhold og formidler værdier, der deles med alle interesserede og som efter en forudgående kuratering kan indgå på museets hjemmeside. Museets rolle er at gøre borgere og gæster opmærksomme på den nye informationsstrategi ved at skrive direkte til brugere, der har lagt billeder på instagram med andre hashtags som #frederiksværk, #arresødal, #stålværket, #arresø og foreslå dem at tage billederne med #deditfrv, #stålsatfrv eller et af de andre hashtags, der udvikles i processen. Denne kommunikation vil sprede sig som ringe i vandet, og projektet er derfor hurtigt at sætte i gang.

Der kan etableres interesse for at deltage gennem fotokonkurrencer om 'månedens bedste foto', hvor der årligt findes en endelig vinder, der præmieres af en jury med medlemmer fra kommunen, museet, Halsnæs Fotoklub og byens borgere.

Museet bør selv stå for arbejdet med at konceptualisere og drive projektet, der ikke er ressourcetungt. Det vil generere brugbare erfaringer med betydning for det fremadrettede arbejde på flere fronter. Byg videre på interessen, der bliver skabt og brug erfaringerne til at udvikle nye projekter. Instagram er også et oplagt uformelt formidlingssted for museet, der kan pushe steder/billeder, historier, arrangementer m.v.

På kort sigt kan de sociale medier styrke oplevelsen af tilhørsforhold og identitet, når borgere og turister deler værdier og oplevelser med hinanden og på den måde inspirerer andre til at tage på opdagelse i og omkring Frederiksværk. Derfor er det oplagt at bruge sociale medier og at give borgere og gæster noget, de har lyst til at dele og "like" og på den måde sprede via deres netværk.

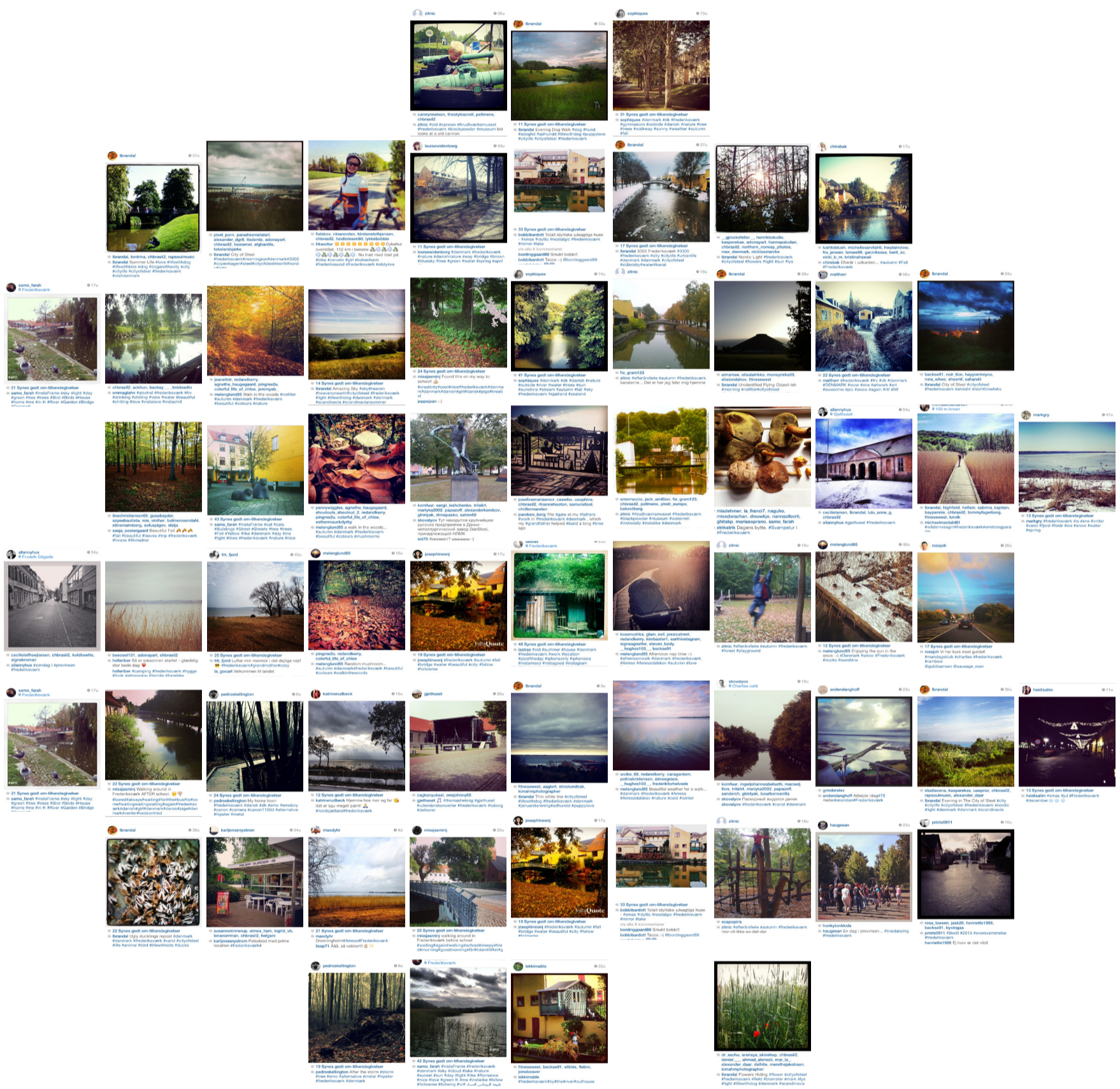
Instawalks er et verdensomspændende fænomen, hvor fotointeresserede børn og voksne mødes om deres fælles passion: personlige blik på verden omkring dem. Ligesom man allerede gør i København, foreslår vi, at man arrangerer fire årlige instawalks med skiftende temaer. Biblioteket står som koordinator og yder hjælp og vejledning. Instawalks forener digital og kulturel formidling i en social ramme, hvor man tillige lærer nye mennesker at kende.

Gjethuset, events og festivaller i byen bruger allerede i dag instagram til kommunikation af arrangementer. Ved at etablere et fælles hashtag for alle kulturelle aktiviteter i byen, kan der skabes dynamik omkring den enkelte begivenhed og samtidig signaleres at den indgår i en større sammenhæng. Det kunne være #kulturfrv, #stålsatkultur.

Med instagram og andre sociale medier og tjenester kan man få kontakt med turister og gæster med det formål at øge den nationale og internationale positionering af Frederiksværk. Her vil man både kunne henvende sig til den almindelige turist og til turister og gæster med særlige interesser: Den industrielle kulturarv, naturen, fuglelivet, cykel- og vandreture, kano og kajak.

På længere sigt kan synlighed og tilstedeværelse på sociale medier konverteres til overnatninger og salg af oplevelser i Frederiksværk. Der kan skabes kommunikationskampagner bygget op omkring den interesse og position, der skabes via Frederiksværks industrielle kulturarv, festivaler og events.

Den digitale formidling gennem kort, der kobler kropslig bevægelse med oplevelser i landskab, værk og by, og som blev introduceret i fase 1, har et stort potentiale og kan udvikles yderligere med tilhørende podwalks.

Instagrams fra Frederiksværk

DEN STRATEGISKE FORMIDLING

Det politiske system er en vigtig medspiller i formidlingen af Frederiksværks kultur- og naturarv. Den strategiske formidling spænder fra topstyrede initiativer til græsrodsinitiativer. I jo højere grad borgerne inddrages i denne proces, i desto højere grad vil formidlingen virke.

Politisk initierede strategiske projekter i forlængelse af fase 1:

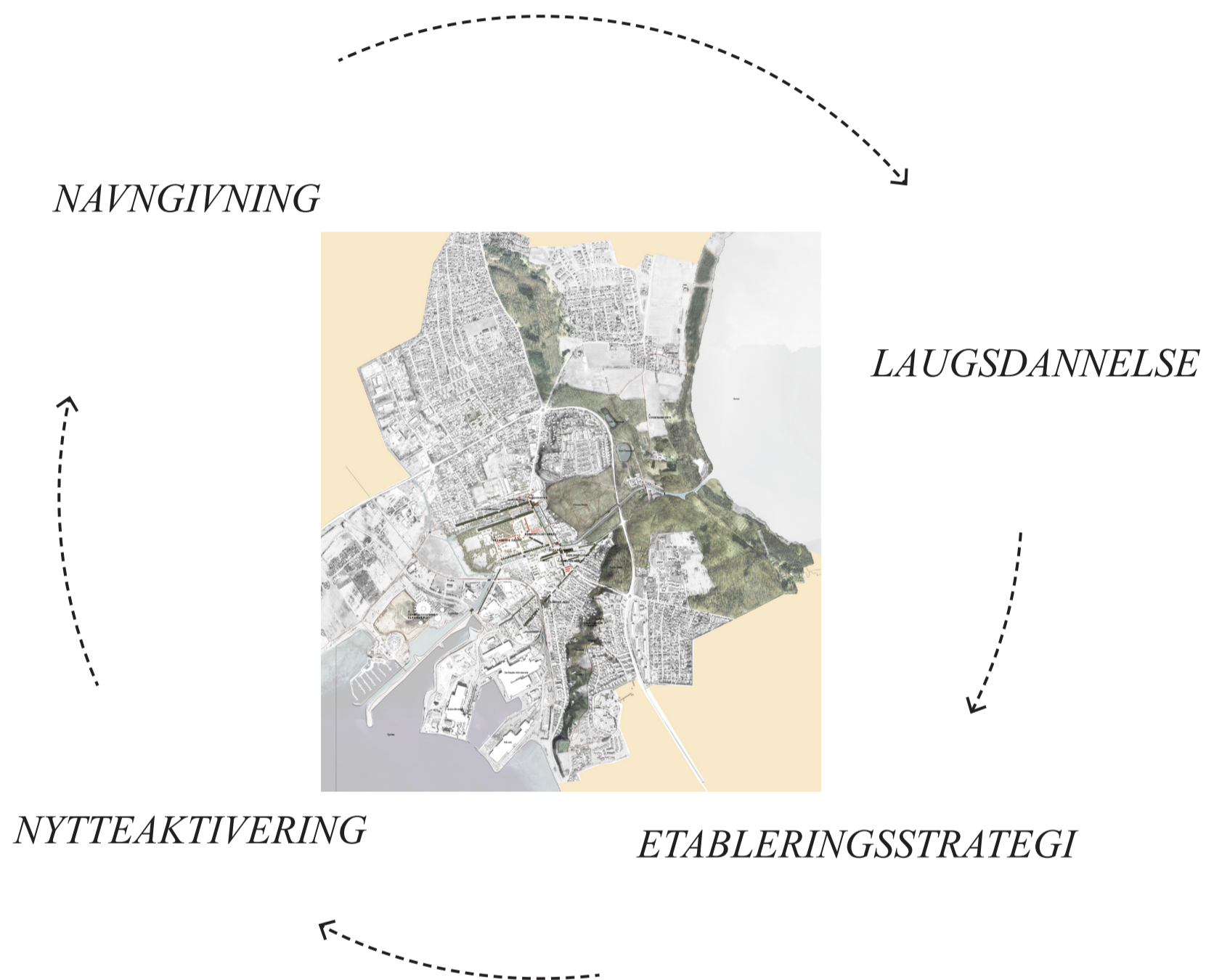
1. Etablering af laug for borgerinvolvering
2. Etableringsstrategi for Stålsatte Byrum
3. Nytteaktivering og uddannelsesprojekter for unge ledige
4. Navngivning af bygninger, steder, pladser, veje, stier

Etableringsprocessen for Stålsatte Byrum påbegyndes med etablering af et laug for borgerinvolvering i forbindelse med Kobbervalseværkets programmering og udvikling. Processen kan, hvis den viser sig succesfuld, danne mønster for tilsvarende processer ved kommende anlægsarbejder. Vi tror, at byen i fremtiden i langt højere grad skal skabes af borgerne selv, hvis vi skal styrke fællesskaber. Det kan ske gennem tidligere og mere levende omdannelses- og planlægningsprocesser, hvor også nye digitale medier tages i brug.

Etableringsstrategien for Stålsatte Byrum har potentiale til at blive en plan for byens udvikling. Etableringsstrategien vil med udgangspunkt i planen for hovedstrukturen adskille sig fra en masterplan ved at være et udviklingsværktøj, der kan justeres, men som vil sikre kursen mod det overordnede mål, at gøre Frederiksværk til en selvforklarende by.

Den nuværende nytteaktivering af unge ledige i Halsnæs Kommune har potentiale til at kunne blive værdifuld for projektet ved etablering af stier, spuns langs kanalen og plantning af træer. Ved alle udbudte anlægsarbejder kan der endvidere indskrives klausuler om, at der skal indgå jobtræning eller uddannelsesforløb for en eller flere unge. Udbyttet vil være dobbelt, kommunen udviser etik i forhold til en gruppe udsatte borgere, der til gengæld vil opleve både meningsfuld beskæftigelse, deltagelse og en følelse af ejerskab.

Eksisterende navne på steder, stier, veje og bygninger som f.eks. Brede Åsti, Smalle Åsti, Skjoldborg, Nordtorvet, Ågalleriet og Ågrillen vil med nye navne kunne styrke formidlingen af den industrielle kulturarv og tillige skabe fornyet interesse om byen. Vi foreslår, at borgerne inviteres til at komme med forslag, fordi det dels vil give en oplevelse af medejerskab til den kommende udvikling, dels give nogle bedre navne.

DEN KULTURELLE FORMIDLING

Den kulturelle formidling af Frederiksværks historie og natur handler både om værdier og vaner. Kultur er særlig højt bearbejdede udtryk inden for arkitektur, kunst, litteratur mv., men kultur er også den måde, vi organiserer vores hverdag på. Den kulturelle formidling finder sted på to niveauer:

- Den institutionelle kulturformidling – som varetages af skoler, museer og lokalmedier (fra avis til tv)
- Den private og individuelle kulturformidling – som varetages af turistforening, sportsklubber og organisationer

Vi foreslår, at den kulturelle formidling styrkes ved at udvikle de eksisterende events og festivaler, hvis organisation og netværk allerede er velfungerende, således at de hver for sig og sammen styrker formidlingen af den industrielle kulturarv gennem oplevelser på forskellige måder. Der udvikles et fælles brand for alle kulturelle arrangementer i Frederiksværk og etableres et laug for sammenkædning af eksisterende og nye events. Alle aktører skal opleve værdien af at trække på samme hammel og at både små og store events er vigtige i forhold til den kulturelle formidling, fordi det styrker spredningen mod mange forskellige målgrupper.

ÅRSHJULET

Kombinationen af kulturelle traditioner og kulturelle events kan aftegnes som et årshjul, og med et hurtigt blik på dette, kan man forvisse sig om den mangfoldighed af aktiviteter, som allerede skanderer årets gang i Frederiksværk, og den vifte af muligheder, som ligger lige for. Events skaber opmærksomhed, og samtidig udvikler de det økonomiske grundlag for gennemførelse af både proces og projekt. Frederiksværk har en kombination af kulturarv og natur som inviterer til udvikling af forskellige typer nye events, og i særdeleshed til udvikling af eksisterende events, hvis organisation og netværk allerede er velfungerende, fordi ressourcerne jo ikke er ubegrænsede. Fra viften af mulige events kan nævnes nogle eksempler:

FRV IRONMAN. Frederiksværk har allerede med sin baggrund i stålarbejdernes kultur et fokus på kraftbetonede sportsgrene som brydning og boksning. Det er mere end oplagt at arrangere en årlig "FRV Ironman", hvor deltagerne "går til stålet", samtidig med at de kommer i nærkontakt både med byens arkitektur og byens omgivende landskaber. Som ekstrem sport vil en sådan "FRV Ironman" løfte den gamle arbejdersport ind i nutidens og fremtidens nye måder at dyrke sport på. En sådan event vil have appel til sportsinteresserede i alle aldre – langt ud over kommunegrænsen.

OUTSTANDING. Festivalen smelter natur, kunst, historie og kultur sammen og bruger både naturen og offentlige byrum til at give hele familien hands-on oplevelser, der pirrer alle sanser. Outstanding er en festival for øjne, ører, fingre og smagsløg samt for hjerne og følelser, der aktivt inddrager publikum. Festivalen er et eksempel på, hvordan kulturelle arrangementer kan bidrage til formidlingen af den industrielle kulturarv. Outstanding kan udvikles til specifikt danne ramme om land art, hvorved der kan trækkes en markant kunsthistorisk linje i Frederiksværk fra J.Th. Lundbye over L.A. Ring til Folmer Bendtsen. Selve det landskab, Frederiksværk befinder sig i, kombineret med den spektakulære arkitektur omkring genbrugsstationen gør det oplagt at udvikle Frederiksværk til udgangspunkt for land art, der netop handler om kunst i den store skala.

Kanalen vil ligeledes gennem installationskunst kunne bringes i fokus. Effekten vil være dobbelt: På den ene side løftes kanalen, på den anden side løftes kunsten.

GENBRUGSDAGE. Genbrug er en central del af byens eksistensgrundlag, en bærende kultur og på den politiske dagsorden. To årlige genbrugsdage, der fylder byens centrale rum med liv og loppemarked,

vil kunne blive en stor begivenhed og pege på genbrug som udtryk for både miljømæssig, social, økonomisk og kulturel bæredygtighed. Frederiksværk og genbrug er et stærkt brand.

FREDERIKSVÆRK MUSIKFESTIVAL. Festivalen er højt profilerede klassiske koncerter i Gjethuset med indslag af internationalt anerkendte jazz-kunstnere. Festivalen afvikles i juli, hvor sommerlandet er stærkt befolket. Vi foreslår, at festivalen udvikles med koncerter for børn og unge, der afholdes udendørs under det store tag på Kobbervalseværket. Ved at udvikle festivalen til at være for hele familien, vil der kunne trækkes endnu flere gæster til byen i sommerperioden og byens rum vil blive en central del af oplevelsen.

FRV KOBBERSKATE. Kobbervalseværket er byrummet, hvor de unge samles, skater og hænger ud. En gang årligt viser man, hvordan man mestrer teknikken på skateboard. Et tilløbsstykke, der fungerer bedst, hvis det bliver forankret blandt de unge og autonomt organiseret. Om aftenen arrangeres koncerter i det overdækkede byrum.

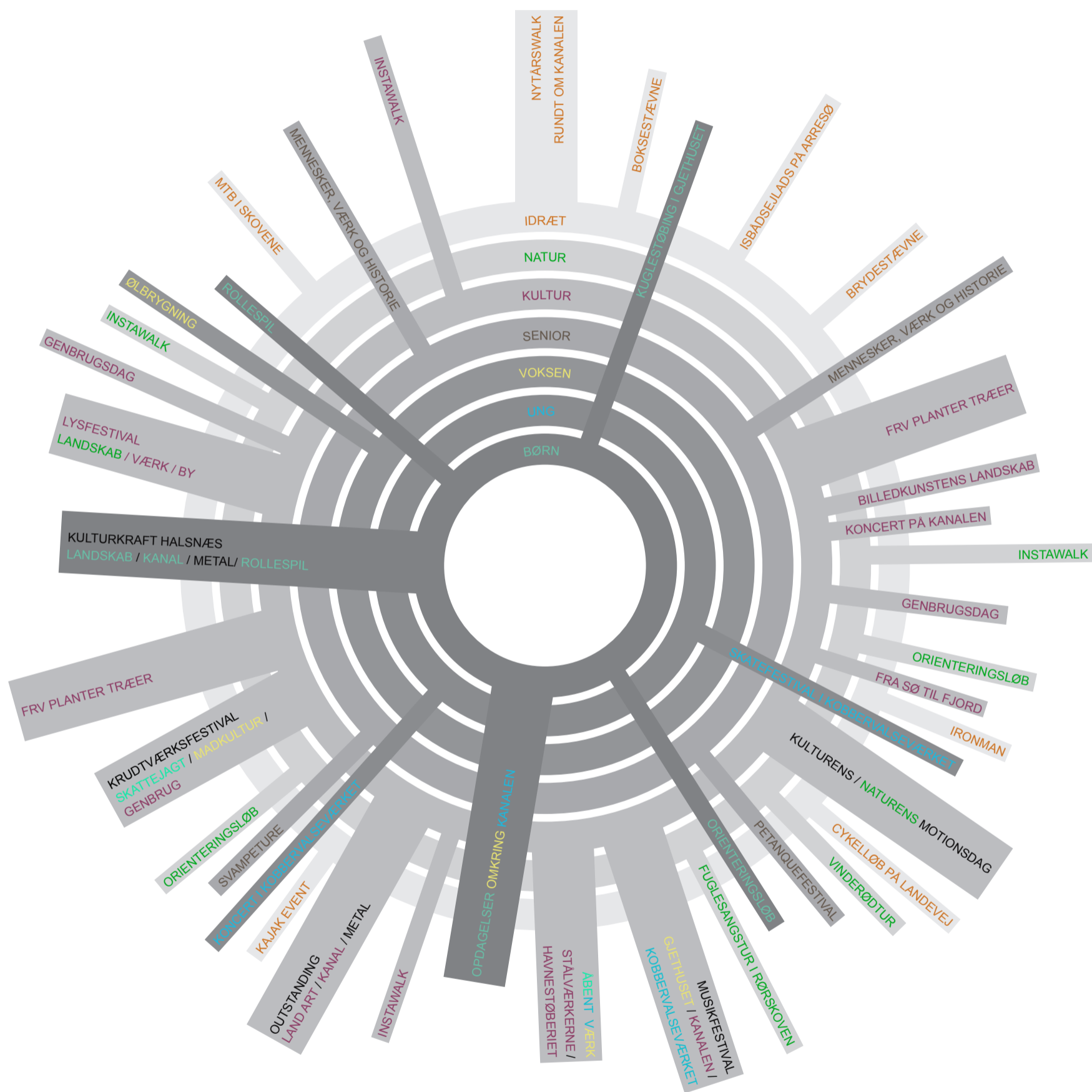
FRV PLANTER TRÆER. Nyplantning af træer er et væsentligt led i dette projekt, og det vil være oplagt at gøre udplantningen til en begivenhed, der ikke bare inddrager børn og voksne, men som også giver dem en helt konkret fornemmelse for, ja ejerskab i, den projekterede udvikling af byens rum. Træerne kan sættes på folkeaktier og på denne måde eksponeres selvstændigt som en invitation til at deltage, bidrage og blive medejer både lokalt og i en europæisk kontekst, hvor Halsnæs Kommune har et stærkt netværk blandt øvrige medlemmer af Ring Of The European Cities Of Iron Work. Vi foreslår afholdelse af to årlige træplantningsdage, forår og efterår.

FRV LYSFESTIVAL. Egenskaberne ved landskab, værk og by er så stærke, at byens egenart vil træde yderligere i karakter, når førende lysdesignere samles i Frederiksværk og sætter strøm på den nyeste belysningsteknologi. På en defineret rute gennem byen og landskabet oplever publikum at være del af en stor performance. Der skal kunne præsenteres tre til fem store projekter med wow-effekt, som viser bygningsværker, byrum, kanal, værker og landskab i overraskende og tankevækkende iscenesættelser.

Lysfestivalen i efteråret vil kunne blive et internationalt tilløbsstykke med seminarer og masterclasses for belysningsdesignere i Gjethuset om dagen og koncerter, teaterforestillinger og udstillinger med tilknytning til lys i Gjethuset og på Krudtværket for publikum om aftenen. Festivalen skal være lokalt funderet, involvere Halsnæs Kommune, Kongernes Nordsjælland, erhvervslivet og byens institutioner, foreninger, grupper og indbyggere bør opfordres til at deltage og der kan søges puljemidler til at skabe arrangementer for.

KULTURKRAFT HALSNÆS. Børnekulturfestivalen afholdes hvert år i efterårsferien og er for børn, unge og deres familier med teaterforestillinger, filmfestival, musik, dans og kunst i Kulturhuset Gjethuset, på de lokale skoler og i biografen Kosmorama. Festivalen er et tilløbsstykke, der kunne udvikles med events, der inddrager naturen, kanalen og værkerne. De nye stier vil blive bragt i spil og sammenhængen mellem naturen og de kugler, børnene støber i Gjethuset, vil blive synlig for alle. Fotosafari og orienteringsløb kunne forenes som en aktivitet, der styrker formidlingen af byen yderligere.

ÅBENT VÆRK. Stålværkerne er mytiske i Frederiksværk. De gigantiske strukturer og lyden af stål, der forarbejdes i valsestolen, har været hele byens liv og dominerer stadig. Åbent værk vil holde liv i historien, fortællingerne og give mulighed for at komme helt tæt på de mange bygninger, store maskiner, kraner, spor og havnekajer. Åbent værk foreslås arrangeret af Industrimuseet og vil kunne blive den helt store publikumsmagnet i formidlingen af den industrielle kulturarv.

Årshjulet

NORDTORVET

Nørregade var oprindelig en af nøglerne til Frederiksværk. Når man kom nordfra, var det her, man ankom til byen. Og det var her, man bevægede sig videre ind på krudtværksområdet. Men nøglen blev smidt væk, da man med Nordcenteret lukkede Nørregade, og med den omlagte indfaldsvej kappede man forbindelsen til krudtværksområdet. En videre konsekvens var, at kanalen blev reduceret til et vedhæng til byen. I 1700-tallets planer var det krudtværksområdet, der gav byen dens dynamik. I 1900-tallets planer var det kommercialismen, der skulle give byen dens dynamik. Og Nordcenteret lukkede byen i håbet om at lokke de bilende kunder til sin parkeringsplads.

Siden årtusindskiftet er byplanlæggere, politikere og almindelige byboere blevet enige om, at nøglen til den gode by ligger i et byliv, der er rigt på oplevelser, og det er også her man finder den nøgle, der kan genåbne Frederiksværk. Kulturarven beriger oplevelserne, og allerede i navngivningen kan man give nyt liv til de gamle forbindelser ved at omdøbe Nordtorvet til Nørre Torv. Det er ikke Nordcenteret, men Nørregade, der har bestemt pladsens placering i bybilledet.

Også kanalen skal have nyt liv. Dens struktur og betydning understreges ved at gentagne afslutningen mod nord. Her vil den blive rumdannende på Nordtorvet som en stor siddetrappe, der gør det muligt at komme helt ned til vandet, og som en solvendt kant langs med hvilken, der kan etableres udeservering.

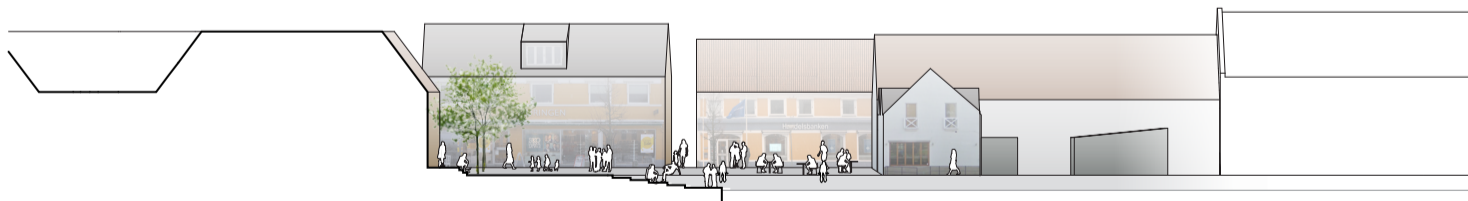
Med kanalens og alléens forlængelse mod nord og rækken af blomstrende træer langs Nordcenterets sydfacade skabes en central og

velproportioneret torveplads med aktive kanter, solvendte siddepladser helt tæt på kanalen. Nordtorvet kommer med få indgreb til at fremstå med større rumlig integritet i dagligdagen og som en levende, fortællende ramme omkring fejring af mærkedage og afholdelse af events. Justeringerne i Nordtorvet refererer til Wincklers kort over Frederiksværk (1767).

Krudtværkskanalen vil med kanalens forlængelse træde selvstændigt frem. Der etableres to nye stålbroer over kanalen; én for biler og cyklister og én for fodgængere i promenaden i alléen langs kanalen i Allégade. Broerne forener infrastrukturelle løsninger med ophold og rekreation ved at gøre krudtværksområdet og det faldende vand nærværende. Torvet vil blive en attraktion.

Nordtorvet er ramme om byens hverdagsliv med mange mennesker, der kommer og går. Her er livligt og torvet vil med den foreslåede justering af den rumlige ramme tilbyde ligefremme muligheder for ophold ved vandet, på café i solen, eller under de blomstrende træer. Her er meget at se på, torvet vil opleves som intimt og appellere til mange, ikke mindst børnefamilier, gymnasieelever, besøgende på Krudtværket og selvfølgelig folk, der har tid til overs, inden de skal med bussen. Også som ramme om store begivenheder er torvet blevet styrket ved at fremstå samlet og på afstand af trafikken. Udeserveringen i direkte tilknytning til Nordcenteret opretholdes på det hævede terræn, og åbner sig inviterende mod omgivelserne ved at fremstå uden indhegning.

I kanalen udlægges flydebroer for kano- og kajakroere, der tilfører området liv, når de nyder en kop kaffe i solen inden turen tilbage til Arresø og klubhuset på Naturcenter Auderød Havn.

TVÆRSNIT 1:500

Kanalen løber ind på pladsen og forvandler Nordtorvet til et sted, hvor Frederiksværks borgere sætter sig til rette som turister i deres egen by.

På torvet kan etableres en ny belægning som en kombination af betonfliser og granitmaterialer som chaussé. Den egentlige problemstilling på Nordtorvet er nemlig ikke belægningen, men torvets manglende rumlige definition uden klare grænser. Vi mener at en beskeden, anerkendende tilgang til det bestående vil sætte fokus på de nødvendige indgreb og dermed både bidrage til at reducere anlægsomkostningerne og styrke fortælle værdien.

Forbindelsen til skrænten og skoven på Classens Bakke bag Nørregade styrkes ved at lade belægningen fortsætte fra torvet og ud i passagerne. Belysningen etableres som et samspil af rumdannende belysning af lygter, et netværk af lysende punkter i belægningen og en belysning af broenes undersider, der vil spejle sig i kanalerne og stimulere oplevelsen af rumlighed. Langs krudtværkskanalen sættes der lys på enkelte bygninger og strukturer, således at der om aften etableres dybe kig ind i krudtværket fra broerne over kanalen.

Forbindelsen mellem Nordtorvet og Krudtværksområdet styrkes ved nedlæggelse af fodgængertunnelen og ved at reducere bredden af Nørregade fra Syrevej til et dobbeltrettet slankt profil med lav hastighed og cykelsti i begge sider. Vejprofilet asfalteres og der etableres en bred fodgængerovergang på tværs. Vejprofilet på broen over kanalen udføres med belægning af træplanker i lighed med broen ved kirken.

Direktørens have indskrives i området som en park, der efter nedlæggelse af tunnelen, kan formes som en svagt hældende landskabelig flade, tæt knyttet til Krudtværket, hvor der udlægges grus og Krudtværkspladsen opstår umiddelbart ved indgangen til museet. Her etableres en gruppe af blomstrende træer og opstilles plinte at samles omkring og på. Alléen på Krudtværket trækkes helt frem til Nørregade, og mod nord trækkes græsfladerne blødt op til Nørregade og Syrevej, hvor der afsluttes med en hævet kant, så der etableres en rumlig grænse. På

tværs af vejen plantes solitære træer, flere blomstrende, der bidrager til at styrke sammenhængen på tværs, oplevelsen af at man passerer krudtværksområdet og formidler historien om, at Krudtværket og Direktørens Have oprindeligt var knyttet direkte til Nørregade.

På Krudtværket udtyndes i selvsåede træer og buske, og samtidig nedlægges de brugeretablerede skel mellem skure og bygninger for at skabe større åbenhed over for borgere og gæster. Det vil øge trygheden ved færdsel på krudtværket, og det vil få alléerne til at træde frem som hierarkisk og rumligt styrende. Der udvikles en plan for udskiftning af enkelte bygninger, hvorved kan skabes plads til skure og bygninger med nye funktioner, der vil bidrage til områdets fortsatte udvikling.

Værket hegnes hele vejen rundt med stakit som det oprindeligt var. Stakittet vil udpege krudtværksområdet og tilføre det en historisk dybde, rig på associationer. Om dagen er det åbent, om aftenen lukkes det og lader Krudtværket hvile som værk i byen.

Alléerne på Krudtværket vil få en markant fremtræden mod Nordtorvet, udpege retningen mod fjorden og dermed styrke forbindelsen mellem byen, værket og landskabet. I krudtværksområdets vestlige ende etableres bro over kanalen med forbindelse til boardwalken langs den oprindelige kystlinie.

Forløbet af Peder Falsters Vej redigeres, og der etableres et T-kryds ved Allégade. Det vil gøre vejen mindre dominerende, pege på Allégades historiske forløb langs kanalen og muliggøre, at alléen syd for Krudtværket kan forlænges. Herved etableres endnu en stiftforbindelse til gymnasiet med direkte forbindelse til broen over kanalen til Nørregade. I Allégade ensrettes trafikken mod Mølledammen, etableres på enkel vis dobbeltrettet cykelsti og længdeparkering i siden mod arbejderhusene. Med parkeringspladserne disponeret langs fortovet vil alléen på den hævdede bastion træde tydeligere frem, styrke oplevelsen ved at færdes her og således knytte tætte bånd mellem Nordtorvet og Mølledammen.

PLANTEGNING 1:750

KOBBERVÅLSEVÆRKET

Kobbervålseværket er væk. Men tomten foran Skjoldborg er tavs på den måde, som kaldes talende. Det åbne rum fortæller, at her har der ligget noget stort. Det er et spor af det, der var. Men dermed er det også et fravær, som kan lades med nærvær, så kobbervålseværkets stolte fortid alligevel blander sig som en stemme i nutidens kor af stemmer. Kobbervålseværket ligger i krydspunktet mellem to vigtige og centrale akser i Frederiksværk: akser fra Mølledammen til Nordtorvet og akser fra Frederiksværk Gymnasium til Nørregade og skoven på Classens Bakke. Ved at udvikle Kobbervålseværket til et nyt byrum rettet mod aktiviteter for børn og unge, men selvfølgelig for alle, bygger vi videre på forudsætningerne: at de unge allerede kommer forbi, at der er få steder for børn, unge og børnefamilier i byen og at kommunen har fokus på at motivere til leg og bevægelse i det fri.

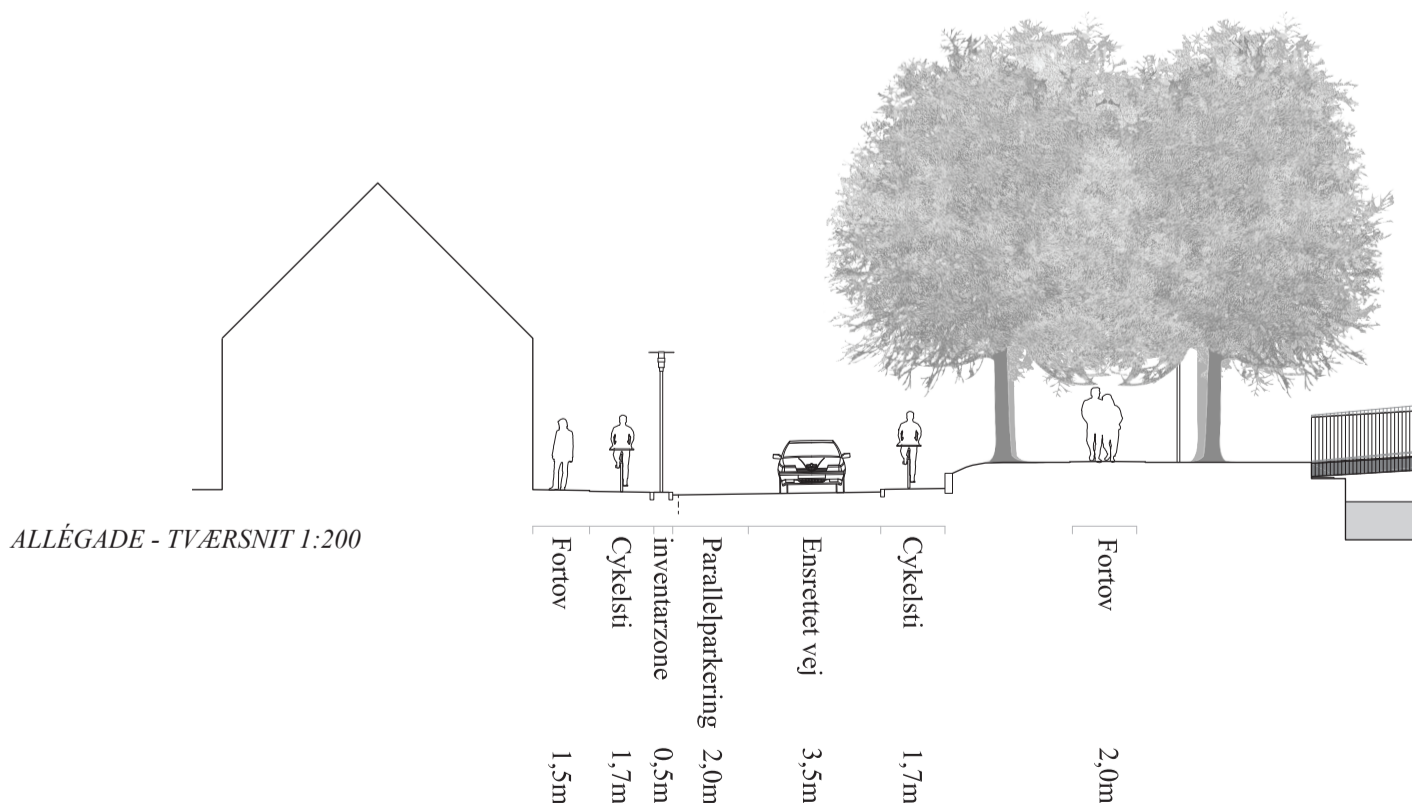
Det delvist overdækkede byrum refererer til det forsvundne kobbervålseværk. Det etableres som en åben og partielt forsænket flade indrettet med kanter, trin og ramper, der giver rige muligheder for at skate, spille street-basket, cykle, afholde koncerter, markedsdage og bare hænge ud sammen med venner og møde nye venner. En kanal beplantet med siv, lange græsser og engplanter forløber fra den overdækkede plads til Skjoldborg, hvor den drejer mod nord og krydser Peder Falsters Vej for at følge alléen langs Krudtværket til udløbet i sidekanalen. Som en ledetråd vil kanalen udvikle byens forgrenede stisystem, lede besøgende rundt fra oplevelse til oplevelse og fungere

som bassin ved ekstreme regnskyl.

Fladen fortæller om kobbervålseværkets udstrækning, og overdækningen kan læses som et abstrakt billede herpå sammen med kanalen, der fortæller om drivkraften. Udstrækningen af flade, kanal og overdækning er derfor ikke udtryk for en eksakt sandhed om de forsvundne bygninger og kanalen, men et associationsrum. Den giver et billede på de associationer, der kan etableres, og de historier der på denne baggrund kan fortælles. Alt sammen med det for øje, at skabe attraktive rammer om nutidigt byliv og samtidig bidrage til formidlingen af den industrielle kulturarv.

Fladen og kanalen består af beton, udstøbt på stedet som elementer og fliser. Den 5 meter høje og 285 m² store overdækning bæres af otte slanke stålsøjler delvist forhudet med kobberbånd. Overdækningens underside udføres af poleret rustfrit stål, der spejler livet på pladsen, himlen og træerne.

De mange blomstrende træer - vi foreslår flere varianter af paradisæble - danner et stort volumen med rum for ophold og aktivitet. I grusfladen under træerne nedlægges rektangler af stål som rammer om petanque, opstilles bordtennisbord og siddeplinte af træ. Træerne samler kobbervålseværket til en helhed omkring aktiviteter og ophold, og skaber samtidig en bedre balance på stedet, hvor de lave en-etages arbejderboliger genvinder værdighed og integritet ved at få et rumligt og skalamæssigt medspil.

-Aksen er i arkitekturens sprog en arm, der rækkes ud, og akserne ved Kobbervaseværket rækker ud efter de unge, ligesom de unge rækker ud efter hinanden.

Træerne er et motiv, der genfindes i Wincklers kort over Frederiksværk (1767), og vi foreslår at bruge dette som det bærende træk i forbindelsen mellem Frederiksværk Gymnasium og Nørregade. Det brede bånd af træer vil blive et dominerende motiv i byen. Det vil lette orienteringen og styrke forbindelsen ved at tilbyde oplevelser, der skifter i løbet af året. Undervejs i forløbet etableres steder, hvor man kan sidde, og steder for aktiv udfoldelse med afsæt i store stålkugler, hele og halve kugler, der motiverer til både at blive udfordret af leg og bevægelse og sidde på. I kuglerne kan indbygges lys og lyd, så de dag og aften vil bidrage til at stimulere bevægelsen gennem rummet. Underlaget er grus og stien kantes på strategiske steder med siddekanter af granit. En del af træerne oplyses om aftenen. Det vil styrke oplevelsen af sammenhæng og samtidig give tryk ved færdsel.

Parkeringspladsen langs båndet af træer ved gymnasiet foreslås revitaliseret, således at den kan dobbeltudnyttes som aktivitetsrum udenfor skoletid med basket, fodbold og vandleg for børn og unge. Dette vil yderligere kunne styrke forbindelsen mellem Nørregade og gymnasiet.

Skjoldborgparken, byens eventplads, bliver med det foreslåede landskabstræk forankret solidt i byen, midt i det grønne hjerte.

Valsetorvet er opstået ved nedrivning af en bygning i Nørregade efter brand. Med den ny kanalbro kobles Valsetorvet mere direkte sammen med Kobbervæveriet, fordi broen foreslås at få fæste i samme kote som torvet, der således åbner sig frem for at lukke sig mod kanalen. Ved

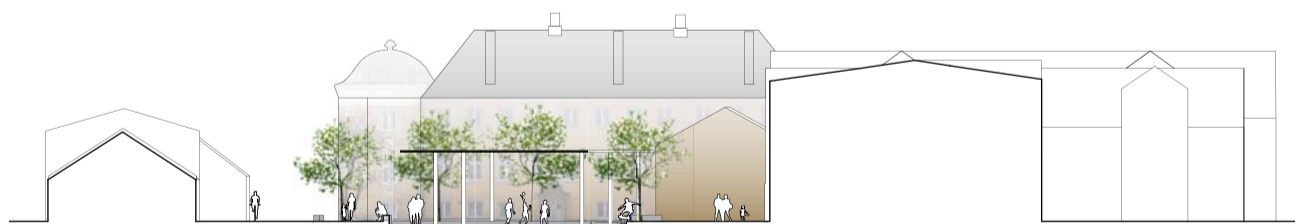
kanalen nedtages muren, og der etableres lange, vestvendte siddekanter i torvets bredde, direkte til kanalen, hvor der udlægges flydebroer til kano- og kajakroere.

Det store karaktertræ på torvet bevares, mens de to øvrige træer foreslås erstattet af blomstrende træer f.eks. magnolie og hæg for at skabe mere liv og variation i rummet. Træerne markerer sig i Nørregade og bliver en ekstra oplevelse, når man færdes i gaden ligesom de beplantede grønne gavle, der bevares.

De to stenkatte foreslås udvidet til en større gruppe på fem, der naturligt vil påkalde sig børns opmærksomhed og invitere til at blive brugt til leg. Omkring træerne etableres runde bænke og i belægningen af slebne betonfliser nedlægges linjer af stål, der tegner aftrykket af de tidligere bygninger på grunden. Broens belægning af træ føres frem til Nørregade for at skabe ekstra opmærksomhed omkring kanalen og Kobbervæveriet.

Om aftenen oplyses træerne. Den grønne væg og Valsetorvet vil selv med svag belysning stå frem som en markant rumlighed, når man bevæger sig i Allégade og Nørregade.

Fra Valsetorvet fører en sti op til skoven på Classens Bakke til Sundhedssporet og skovlegepladsen, der er indrettet med lege- og motionsredskaber, således at børn og voksne kan være aktive samtidig. Hermed spændes der en aktivitetsakse ud mellem Frederiksværk Gymnasium og Classens Bakke.

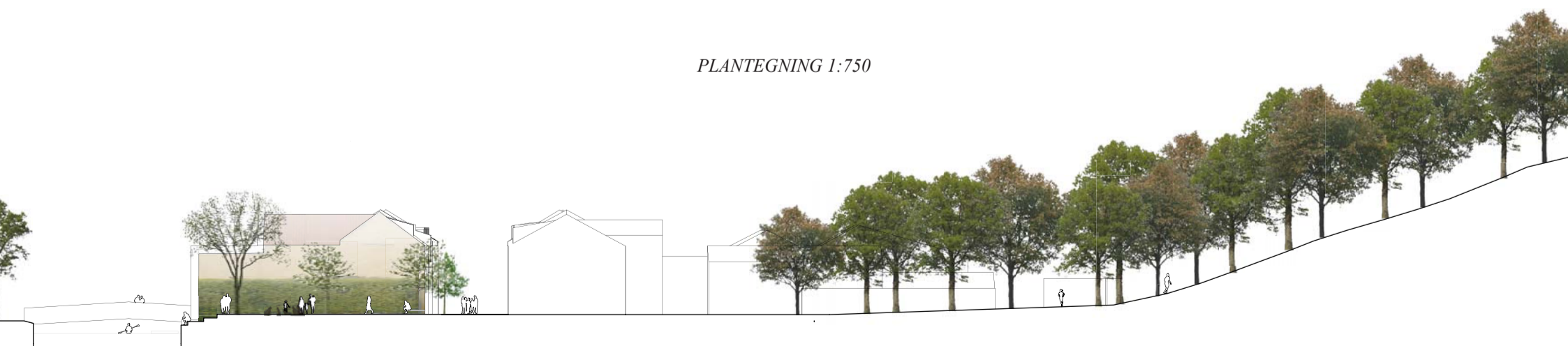

TVÆRSNIT 1:500

PLANTEGNING 1:750

LÆNGDESNIT 1:500

MØLLEDAMMEN, TORVET OG ARTILLERIPLADSEN

Med kanalen begynder Frederiksværks historie. Anlægget af kanalen mellem Arresø og Roskilde Fjord var en forudsætning for etableringen af industri. Ved Mølledammen skabtes den energi, der drev værkerne, og Mølledammen og Gjethuset er derfor et helt centralt sted for forståelsen af Frederiksværk. For at markere dette genskabes kanalens kontinuerede forløb, og mure nedrives. Ligesom ved Nordtorvet etableres en ny bro, så det bliver tydeligt, at det er kanalen, der er det primære og konstituerende i byens plan. Den genskabte retvinklede kanalstruktur vil samtidig styrke orienteringen, når man bevæger sig i byen.

Området spænder hele Frederiksværks historie ud. Her blev det første kanonstøberi anlagt, her blev Gjethuset opført, her udviklede De forenede Jernstøberier sig til en stor industri, her sank de samme støberier i grus og her opførtes bebyggelsen, der i dag omkranser Torvet og viskede flere lag af historie ud.

Vi respekterer det levede liv, hændelserne på stedet og vil ikke ændre på rammerne, men udfordre indholdet for herved at bibringe området noget af den tabte kompleksitet og historiske dybde. Vi vil ikke rekonstruere, men bruge de historiske hændelser som redskaber til at pege på løsninger for områdets udfordringer, den manglende forbindelse mellem Biblioteket og Nørregade, de få opholdsmuligheder, den alt for store skala og de trafikale udfordringer for cyklister.

Siden 1970'erne har bilerne været dominerede i området; vi ønsker at etablere en bedre balance mellem biler, cyklister og gående for på denne måde at udvikle områdets rekreative potentialer optimalt.

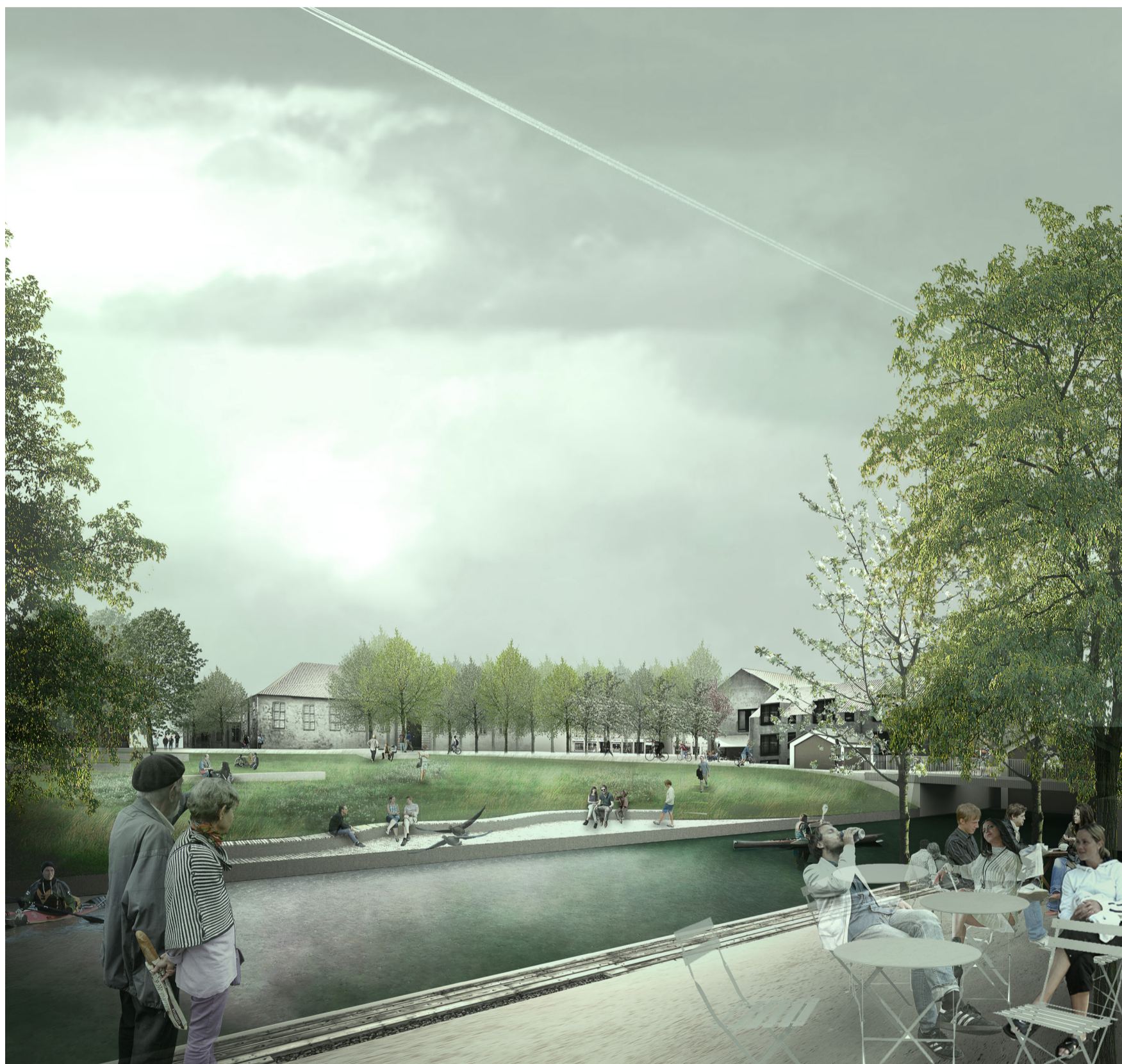
Den nye bro og retablering af hovedkanalens forløb styrker oplevelsen af strukturen, der har formet byen.

Den historiske Mølledam antydes af en ny tilbagetrukket stensat hammer og en lang bølgeformet siddeplint. Mølledammens grønne plæne formes som et antydet amfiteater mod kanalen og tæt på vandet etableres siddepladser på den lange, slyngede træplint. Skålformen og den bølgede kant associerer til dammens oprindelige landskabelige form og bygger videre på kvaliteter, der allerede findes og bruges af mange. I belægningen ved Mølledammen optræder fragmenter, der kan bruges til at sidde på, støtte sig til og kan associeres til bygningsstrukturer, der tidligere lå her, portvagten til det første kanonstøberi og arresten uden for værket.

Med Mølledammen bliver der skabt et førsteklasses sted i en moderne begivenhedskultur. Ved at udlægge pontoner i kanalen, kan der etableres en scene for koncerter, der vil opleves som naturligt integreret i forhold til det antydede amfi-teater i terrænet.

På modsatte side af kanalen foreslås Ågrillen flyttet til placering i bygningen på hjørnet af Nørregade, således at der kan etableres en sydvendt terrassering, Svinget, med udeservering og siddepladser for alle under blomstrende træer og med udsigt over kanalen, Mølledammen og Torvet mod Gjethuset. Flytning af Ågrillen vil trække stedets konturer op. Den oprindelige randbebyggelse mod syd træder igen frem som bymæssigt definerende. De store piletræer, hvoraf flere blev skadede i oktober-stormen foreslås erstattet af nye og blomstrende, der størrelsesmæssigt vil komme i bedre harmoni med stedet og tillade dybe kig på tværs af kanalen. Nørregades begyndelse og mødet med kirken og aksen til Strandgade vil træde i karakter som byarkitektoniske motiver og vigtige fortællinger om historien.

Ved Mølledammen opstod det gamle Frederiksværk, og ved Mølledammen ligger nu orkesterpladsen til det nye Frederiksværk.

Torvet opleves tomt, men har et potentiale, vi gerne vil forløse. Torvet kan ved at blive tættere, asymmetrisk og beplantet med flere træer indføre en kompleksitet, der henter sin forklaring i Wincklers kort (1767) og samtidig skaber et helt nyt rum for torvehandel, loppemarked og events under træerne, der udspænder forløbet fra Biblioteket til Mølledammen og Nørregade som en varieret, rumlig oplevelse, der kobler sig naturligt på byens infrastruktur for fodgængere. Med en belægning af sorte chaussésten og afgrænset mod de eksisterende brosten af en kraftig stålkanal formes et aftryk af den forsvundne kanal. Belægningen føres helt frem til Biblioteket og videreføres på den anden side af huset frem til hovedkanalen for at styrke associationerne til kanalen. Bibliotekets adgangsforhold foreslås ombygget, således at der også etableres indgang fra 'kanal-belægningen' mod hovedkanalen. Der nedlægges punktllys i den sorte 'kanal-belægning', der om aftenen vil flimre som vandreflekser og skille sig ud fra den øvrige belægning, der primært består af genbrugte bro- og chaussésten fra Torvet.

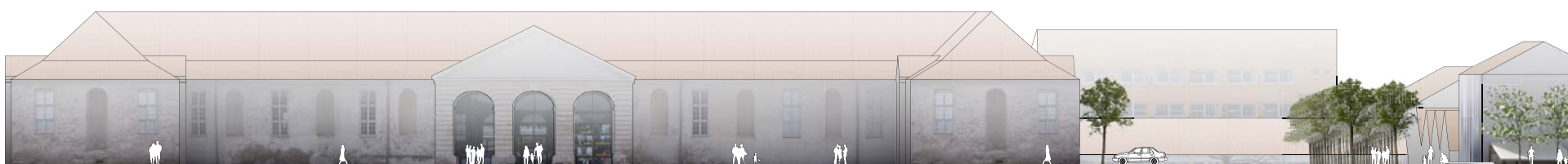
Artilleripladsen foreslår vi forlænget frem til og med Palæet, så kontakten med Gjethuset genetableres. Her vil man stadig kunne sidde på bænke under de store træer og her vil vi udlægge stålror i forskellige formationer, der appellerer til leg, bevægelse og ophold med reference til de støbte kanoner, der tidligere lå oplagret her. Artilleripladsen vil sætte associationer i gang og udfordre intuitionen og herved bidrage til formidlingen. Mod øst bevares Torvet foran Frederiksværk Hotel. Den udvidede Artilleriplads, Mølledammen og det fortættede Torv fletter sig på denne måde ind i hinandens rum og skaber samhørighed gennem mindre forskydninger, overlap og kontraster fra det åbne til det tætte. Overskueligheden forbliver intakt, selvom det samlede

rumlige forløb optræder mere komplekst. Oplevelserne vil være flere, rigere og de vil engagere og invitere til at bruge byen på nye måder. Med kompleksiteten peger vi på, at dette område er et af de steder i Frederiksværk, der har gennemgået størst forandring og rummer flest historier, det første kanonstøberi, De forenede Jernstøberier og nutidens handels- og kulturliv.

Det er her man mødes, både planlagt og tilfældigt, her byens gæster møder kanalen, træerne og byens struktur første gang efter ankomsten over Gjethuspladsen. Området vil blive livligt og byde på rum og forløb, der skaber rammer om samtidige aktiviteter med plads til alle, her mødes man til fods på cykel og i bil, men i modsætning til i dag vil bilerne ikke opleves dominerende. Man vil opleve at her er historie og steder at gå på opdagelse i. Og man vil erfare, at indtrykkene er så overraskende, sammensatte og mange, at man må tilbage. Belysningen i området tilrettelægges således at forløb og særlige steder understreges. Belysningen skal skabe variation, tryghed og sammenhæng i aftenbyen og herved invitere til ture rundt i byen også efter mørkets frembrud.

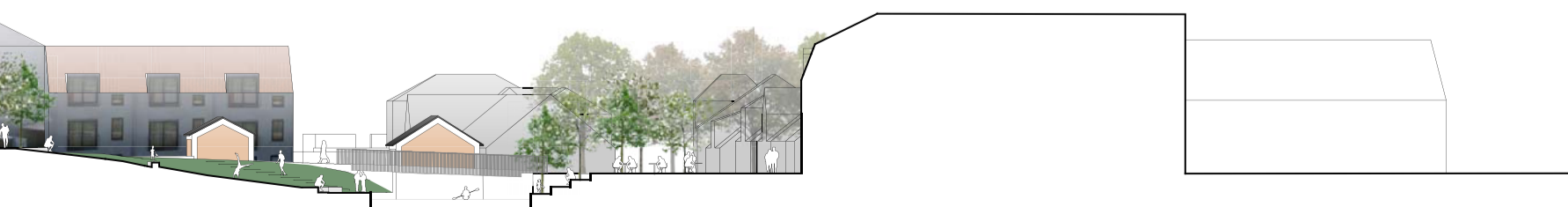
Cykeltrafikken fra Allégade føres langs Mølledammen i begge retninger til krydset ved Artilleripladsen og Egil Harders Gade, hvor den cykelsti videreføres op ad Sandskårsvej. En enkel og optimal løsning på de nuværende problemer med at afvikle cykeltrafikken både sikkert og smukt. Hvor Egil Harders Gade krydser Gjethusområdet foreslås vejprofilen brostensbelagt for at styrke oplevelsen heraf. Torvegade og dermed forbindelsen til Arresødal styrkes med plantning af allétræer fra Artilleripladsen til Arresødalvej.

SNIT 1:500

Når træerne springer ud, sætter de farve til facaderne og kulør på forårsmarkedet og liv i folk på Torvet mellem Biblioteket og Nørregade.

GJETHUSPLADSEN

Gjethuset indgik oprindeligt i en veldefineret, samlet bebyggelsesstruktur og mangler i dag den bygningsmæssige støtte, det tidligere fik af bygningerne mod vest og fabriksbygningerne mod øst. Vi foreslår, at der opføres en bygning mod syd til at styrke formidlingen af den oprindelige, store karréstruktur, Gjethuset indgik i. Bygningen tænkes som et eksperimentarium for byens udvikling. Med Industrimuseets flytning til Palæet kan der på denne måde skabes en dynamisk treenighed omkring Gjethuspladsen, hvor Palæet og museet repræsenterer byens fortid, Gjethuset og de kulturelle arrangementer repræsenterer byens nutid og det nye Eksperimentarium repræsenterer byens fremtid.

Gjethuspladsen er byens centrum og det centrale samlings- og formidlingssted. Det er her byvandringene begynder og information kan søges. Det er i Gjethuset, at mange af de store kulturarrangementer afholdes. Pladsen udføres med en belægning, hvor et aftryk af Wincklers kort (1767) støbes i en glat betonflade, det opfyldte landområde fra 1900-tallet belægges med chaussésten, og Roskilde Fjord repræsenteres som en grusflade. Langs bygninger etableres en ramme af brosten, der samler kortet og bidrager til styrke oplevelsen af rummet som en helhed. De eksisterende træer bevares og der plantes enkelte nye, der skaber sammenhæng med rækken af træer på modsatte side af Egil Harders Gade og herved peger på og inddrager en større sammenhæng. I kortet optræder alle bygværker som flader af cortenstål med

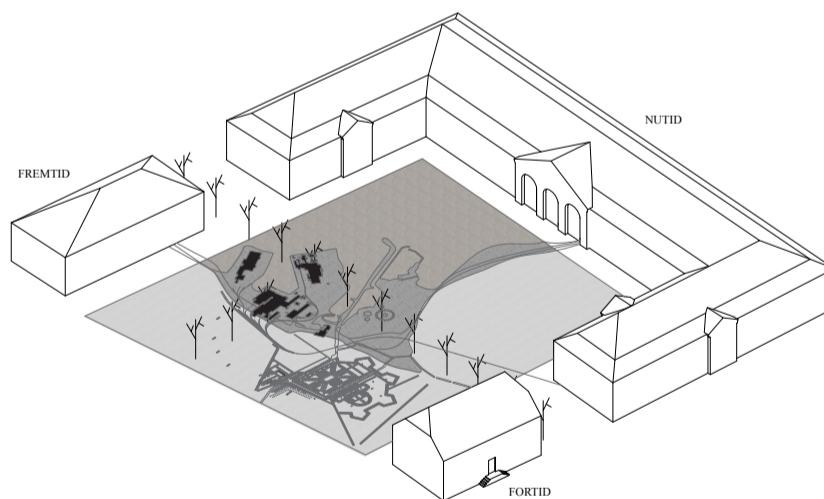
beskrivende ord indgraveret, mens kanalen udføres af poleret, rustfrit stål, der reflekterer lyset og således træder i karakter og opleves som det konstituerende element. Træerne udføres som prikker af stål med indbygget LED lys, således at den markante struktur vil blive et vartegn for pladsen også om aftenen.

Vi foreslår, at der etableres udeservering i forbindelse med Gjethusets café. Det vil give mulighed for at suge stedets atmosfære til sig på en anden måde end i dag, og det vil stimulere til ophold og inspirere børn til at gå på opdagelse i kortet, mens de voksne drikker kaffe. Kortet kan udbygges med interaktive muligheder, der aktiverer og informerer de besøgende.

Aftryk af tidligere tilbygninger til Gjethuset, der illustrerer den bygningsmæssige kompleksitet, der har kendetegnet industrianlægget gennem århundreder, kan etableres i fladen i samspil med det store kort. Herved blander kortet to forskellige skalaer, hvilket understreger kompleksiteten og befordrer fantasien.

Gjethuspladsen belyses om aftenen dels af det indbyggede lys i kortets træer, dels af lygter, der understreger rummet og bevægelserne gennem det.

Med de skitserede ændringer bliver Gjethuspladsen også en endnu bedre ramme om sommerkoncerter og events.

AXONOMETRI - BELÆGNING

Fortid, nutid og fremtid mødes på Gjethuspladsen, hvor kortet fortæller byens historie i et skinnende glimt. Fortiden værner Palæet om, nutiden fylder Gjethuset som gæstehus for kulturlivet, og i Det nye Hus bliver der eksperimenteret med fremtiden.

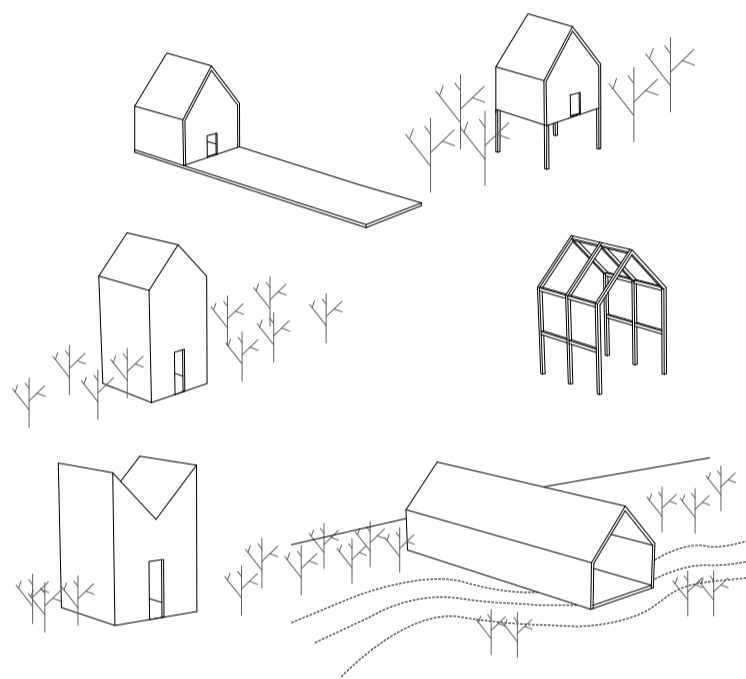
KRUDTTÅRNENE PÅ BAKKEKAMMEN

Kernen i Frederiksværk er krudt og kanoner, men våbnene er blevet tavse, og krudttårnene, der i sin tid rejste sig på bakken er i dag forsvundne. Men den tavse bakkekam bør bringes til at tale igen, for krudttårnene fortalte om Frederiksværks historiske udstrækning mod syd i 1700-tallet. Den storslåede udsigt over Frederiksværk stod ikke alene her, men koblede sig direkte til værket. Samtidig har Bakkestien, der løber på toppen af skrænten, fået en ny betydning som bindeled mellem boligbebyggelserne neden- og oven for Bakkekammen. Men det forsvundne bånd mellem fortid og nutid skal kaldes frem igen.

Krudttårnene opføres som strukturer med et aktivitetsmæssigt program, der kan tilbyde aktiviteter og rekreative muligheder, der involverer både børn og voksne. På denne måde gøres det historiske Frederiksværk nærværende i hverdagslivet i 2000-tallet ved at møde borgerne dér, hvor de bor. Strukturerne udvikles og programmeres i samarbejde med borgerne. Det vil skærpe oplevelsen af ejerskab og samtidig give identitet både for individ og lokalområde.

For gæster og løbere på Bakkestien vil Krudttårnene tilbyde noget at 'snuble' over og studse over. Udvikles de rigtigt kan de blive attraktioner i sig selv. Turen på bakkestien får en ekstra dimension, og den vil stimulere en fælles oplevelse af noget anderledes og sætte associationer i gang i de ellers monofunktionelle boligområder.

Krudttårnene vil bidrage til det netværk af steder og historier om steder, der kastes ud over Frederiksværk.

-Strukturerne udvikles og programmeres i samarbejde med borgerne.

Oppe på Bakkekammen er der ikke hegn og hække, som skiller byens beboere, men Krudttårne der som gåder samler dem om historien og stedet.

VINDERØDSTIEN

Stierne vil blive det 21. århundredes særlige bidrag til Frederiksværks infrastruktur, og der er en enestående mulighed for at udvikle en sti til Vinderød. Den begynder og slutter ved Arresødal og undervejs slår den et sving forbi kasernebygningerne, stemmeværket og Vinderød Kirke, der tilsammen fortæller om byens grundlæggelse og tætte relation til landskabet omkring Arresø.

Arresødal er i dag hospice og kasernebygningen privat beboelse, og begge bygninger undrager sig ligesom det offentlige rum. Men det er et område, der byder på store muligheder for rekreative oplevelser i en særegen natur med bøgeskov, ellesump, rørskov, sø og kanal. Og det er her en sti kan gøre stedet til et nøglested.

Vi foreslår, at boardwalken gennem ellesump og rørskov til udsigtsplatformen i Arresø forlænges til Vinderød kirke.

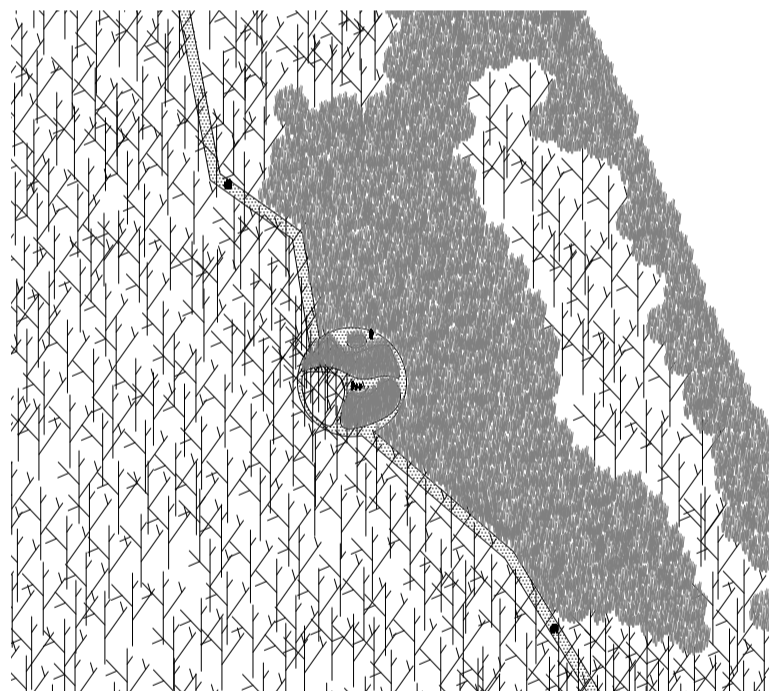
Ved at videreføre boardwalken langs søens kant gennem rørskov, ellesump og anden beplantning til Vinderød Kirke. Undervejs passerer stien nogle cirkulære oplevelsesplatforme, der sammen med beplantningen skaber rum, hvor man kan blive væk, være alene, tæt på naturen. Ved Vinderød Kirke etableres en udsigtsplatform i søen.

Med denne forlængelse af den nuværende boardwalk kan der etableres en rundtur fra Arresødal til Arresø og Vinderød Kirke med J.F. Classens gravmonument og kirkegårdens store udsigt over Arresø – retur til parkeringspladsen gennem skoven, ad Skovriderstien med Præstekorset og forbi det fredede Vagthus fra 1700-tallet, Arresødal og kasernebygningen.

Herved aktiveres områdets store rekreative potentiale yderligere og området vil kunne udvikle sig som et udflugtsmål i sig selv. Ligesom J. Th. Lundbye havde sin "udsigtsbænk", jf. L. A. Rings maleri, vil nutidens event-orienterede mennesker få en "oplevelses-sti". En sådan sti vil i sig selv have stor tiltrækningskraft både lokalt og regionalt, og den vil understøtte oplevelsen af kulturarven, ligesom landskabet og fuglelivet ved Arresø vil blive styrket som store attraktioner. Skoler og børnehaver bruger allerede området som udflugtsmål.

Picnic-mulighederne er mange i lystanlægget ved Arresødal, i skoven og langs kanalen, men plages af støj fra omfartsvejen ved store og lille Tranemose nord for Arresødal.

P-pladsen syd for kasernebygningen gøres mere synlig for besøgende i bil og bliver det naturlige udgangspunkt for turen ud i landskabet, til søen og Vinderød. Når man krydser den nyere bro over kanalen ved parkeringspladsen ledes man langs kanalen frem til boardwalken gennem ellesump og rørskov til udsigtsplatformen i Arresø, hvor man fortaber sig i naturen.

Overraskelser opliver, og Vinderødstien slynger sig fra platform til platform og fra oplevelse til oplevelse i landskabet mellem Arresø og Frederiksværk.

DET GRØNNE HJERTE

Frederiksværks grønne midte ligger som et hjerte omgivet af årer. Her fornemmer man værkets grundlæggelse, men også den senere udviklings sløring af den klare struktur. Med etableringen af Peder Falsters Vej og opførelsen af gymnasiet mod vest er der kommet flimmer i planen. Som byen er nu, har bymidten fået behov for urban hjertemassage, og massagen må bestå i en bearbejdning af parkeringspladsen ved Frederiksværk Gymnasium. Den ligger som en passiv flade, men skal omdannes til et aktiv, der også vil trække gymnasiet ind i bybilledet. Vi foreslår, at parkeringspladsen gøres til et nøglested ved omdannelse til en multiplads langs det nye bånd af blomstrende træer, der forbinder gymnasiet med Kobbervalseværket og Nørregade. Det vil skabe liv uden for skoletid og styrke aktivitetsaksen fra Fjordengen til Classens Bakke.

I skovplantningen ryddes en diagonal, jf. den diagonale akse i Wincklers kort (1767), som vil skabe en ny forbindelse mellem Krudtværket og Skjoldborgparken.

Den samlede plan for det grønne hjerte refererer til idealplanens geometri og rummer en langsigtet social og sundhedsmæssig dimension.

Multipladsen kan etableres ved, at parkeringspladsen samles og udvides i dybden langs de blomstrende træer. Den indrettes med streetbasket,

spillefelter og fordybninger til vandleg. Tennisbanerne langs de blomstrende træer vil styrke aktivitetsaksen og skabe fornyet interesse om sporten.

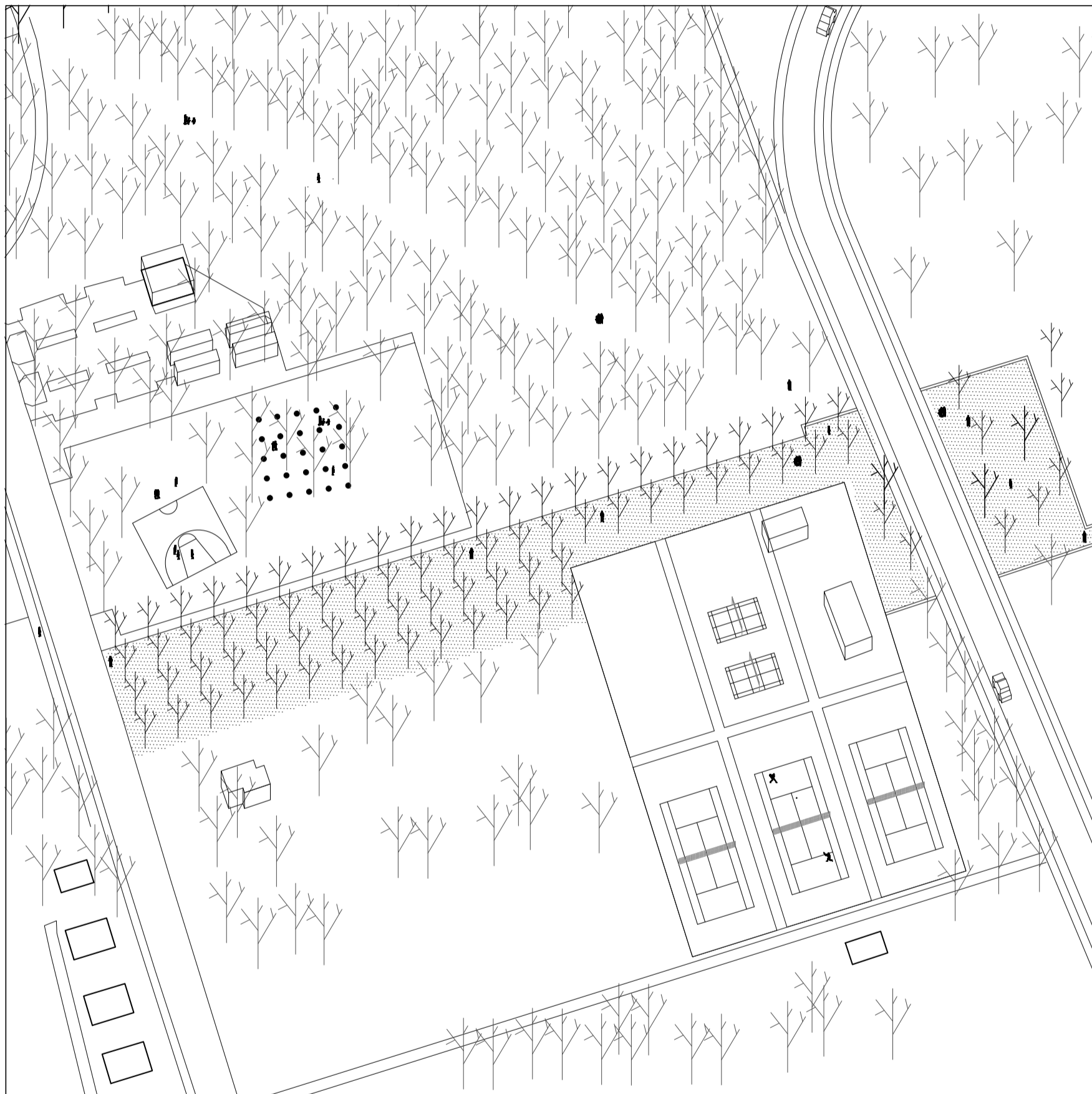
Den sydlige allé på krudtværksområdet forlænges, og der udtynnes i beplantningen ved gymnasiet, hvorved der etableres endnu klarere forbindelse mellem Roskilde Fjord, gymnasiet og Nordtorvet.

De oprindelige kanalers udløb i Roskilde Fjord kan ikke aflæses grundet store opfyldninger og ændrede kanalforløb. Der etableres en boardwalk langs den gamle kystlinje i kanten af den store træplantning og fjordengen omkring campingpladsen og idrætsbanerne, og der anlægges to nye broer over kanalerne. Kanalernes oprindelige udløb i fjorden vil nu kunne opleves dér, hvor broerne krydser kanalerne. Stien kobler sig i krudtværksområdet på stien, der løber på Classens Dige, krydser jernbanen og får fæste i Fjordengen, Frederiksværks nye fritidslandskab.

Peder Falsters Vej skærer området over. Derfor foreslår vi, at vejen reduceres i bredde og tilføres ny belægning, som vil understøtte den sammenhængende parkkarakter i området.

Langs stien, der følger kanalen langs Havnestøberiet, etableres siddepladser på lange trælameller, der understreger kanalens landskabelige udløb i Roskilde Fjord.

Frederiksværks grønne midte ligger som et hjerte omgivet af årer. Her fornemmer man værkets grundlæggelse, men også den senere udviklings sløring af den klare struktur.

GENBRUGSSTATIONEN I FJORDENGEN

Genbrugsstationen er anlagt i Fjordengen, der er etableret ved opfyldning i 1900-tallet. Alle i byen og sommerhusområderne på nordkysten har en relation til genbrugsstationen, og man kan sige, at i dag er den det aktive værk, som binder borgernes hverdagsliv sammen.

Med fjordens opfyldning er afstanden mellem byen og fjorden vokset, og det opfyldte terræn ligner et ikke-sted. Men et ikke-sted som i kraft af genbrugsstationen er et nøglested

Den spektakulære genbrugsstation kan føre linjen fra de oprindelige værker ind i det 21. århundrede. Denne mulighed kan blive til virkelighed, hvis man opfører en præcis, geometrisk defineret ramme omkring den. Vi foreslår, at genbrugsstationen opføres i form som et gigantisk tandhjul af kraftige stålplader fra Stålvalseværket, således at genbrugsstationen fremstår som et objekt, der formidler den store skala i fjordengen og værkerne på havnen.

Genbrugsstationens særegne geometri og nærvær i dagligdagen vil kunne styrke den lokale samtale om værkerne – byens særlige forudsætninger.

Den store skala introducerer land art som en slags opdatering af 1800-tallets landskabsmaleri. Samtidig åbner den nye veje til at forstå

den meget store skala, der præger havneområdet og senindustriens anlæg.

Genbrugsstationens store tandhjul kan gribe ind i et andet tandhjul, idet der anlægges en cirkulær træplantning på volden rundt om vinteropbevaringspladsen på lystbådehavnen. Det vil forlene hele området med en ny dynamik, der vil blive styrket, når den tidligere losseplads, hvorfra der er en storslået udsigt over fjorden og stålværkerne, gøres tilgængelig for publikum. Fjordengen rummer store potentialer som fremtidens fritidslandskab. Den forbinder byen med fjorden, byder på unikke oplevelser af den store skala, naturen og styrker forbindelsen fra Roskilde Fjord til Arresø. Fjordengen kan udvikles til ramme om mangeartede friluftaktiviteter med shelters, der kan støtte kano- og kajakturisme såvel som ekstremesport ved vandet.

Der er netop nu et projekt i gang med udvidelse og opgradering af den nuværende genbrugsstation. Ved at fastholde genbrugsstationen i projektet, ønsker vi ikke at udfordre denne proces, men derimod perspektivere de muligheder, der ligger i at tænke genbrugsstationen ind i den kommende byudvikling som et aktivt værk, der skal have en rolle i forhold til formidlingen af den industrielle kulturarv i Frederiksværk, hvor genbrug er et helt centralt tema.

Ude på fjordengen hvælver en høj himmel sig over et landskab, hvor Genbrugsstationen er en kulturmaskine i den store skala.

STATIONSPLADSEN

Ankomsten til en by er afgørende for oplevelsen. Skiltene på stationens perroner meddeler helt bogstaveligt, at "her er jeg". Men ankomsten til Frederiksværk Station giver et indtryk af en by, der er ved siden af sig selv. Stationspladsen har uoverskuelige trafikforhold, og den ankommende må lede usikkert efter den vej, der giver den rigtige ankomst til byen.

Da jernbanen fra Hillerød til Frederiksværk blev anlagt langs kysten og taget i brug 1897, var forholdene klarere. Stationsbygningen blev tegnet af Vilhelm Holck og fik en prominent placering uden for byen i den akse, der oprindeligt førte fra fjorden til Arresødal. Jernbanen havde godsspor til De forende Jernstøberier i Gjethusområdet og blev videreført til Hundested i 1916.

I dag har stationen mistet denne prominente placering. Den oprindelige klarhed i planen med spor- og vejforbindelse fra stationen til Gjethuset er gået tabt i og med etableringen af Hermannsgade og opførelsen af randbebyggelsen langs hermed.

Første træk i genindskrivning af stationen i byens plan sker ved igen at koble stationen på den historiske akse til Gjethuset og Arresødal ved plantning af allétræer i akse tværs over baneterrænet og op til det tidligere sygehus (Vilhelm Holck).

Andet træk er en forenkling af stationspladsens uoverskuelige trafikale forhold. Dette sker ved at udvide den nuværende parkeringsplads foran stationen og etablere kiss'n'ride som sive-mulighed hen over den nye

Stationsplads, der kobles til Jernbanegade-aksen til Gjethuset og videre til Arresødal. Erhvervskørsel til og fra posthuset sikres ved særskilt skiltning i Hermannsgade.

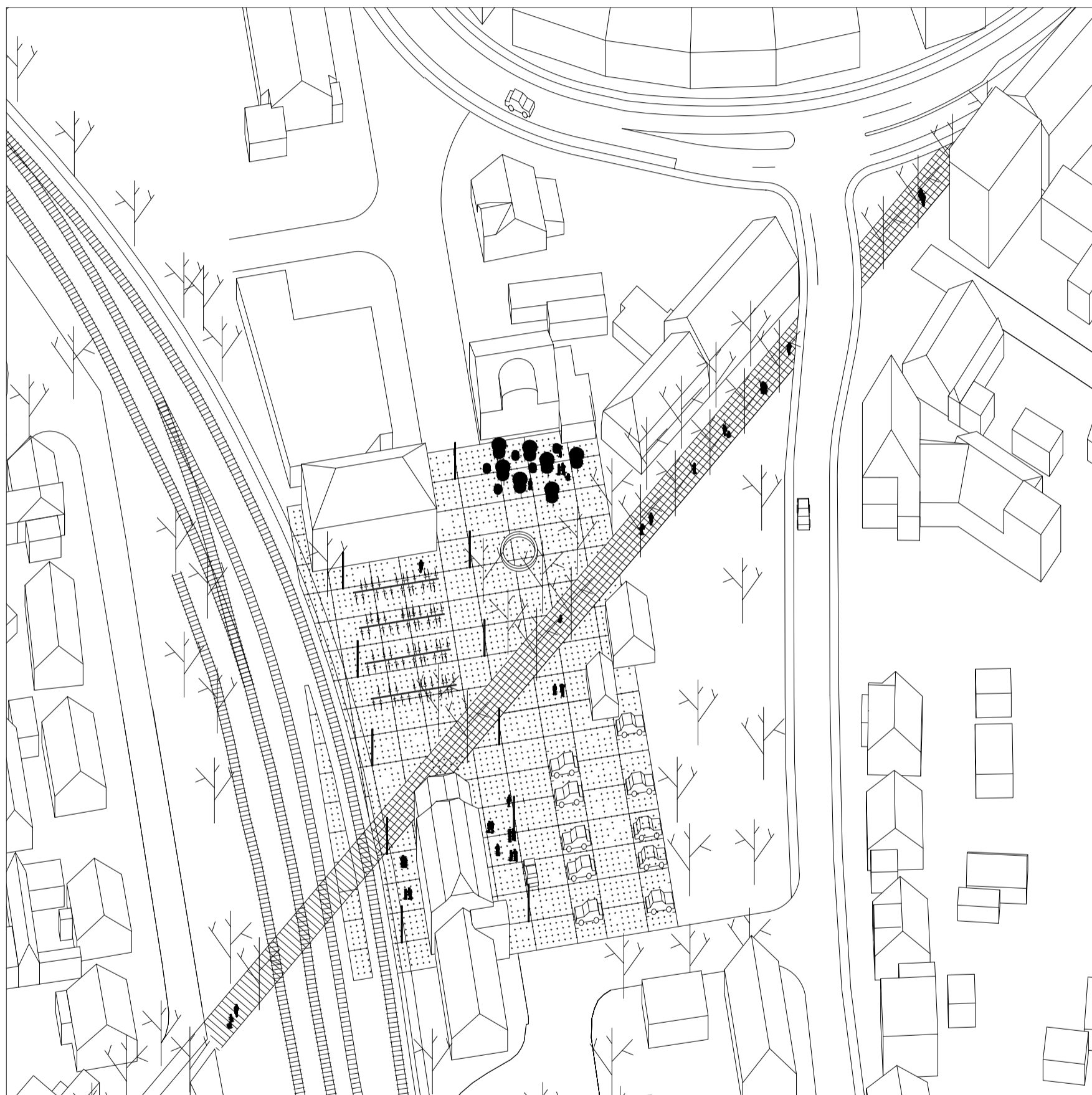
Hermannsgade foreslås omlagt, således at trafikken føres over en hævet belægning i niveau med fortovet fra det tidligere banespor til Gjethuset og frem til og med krydset ved Strandvejen. Dette vil styrke Jernbanegade-aksen, men er ikke en forudsætning for projektet.

Disse enkle indgreb sikrer mere overskuelige forhold for alle trafikanter og åbner samtidig mulighed for udvikling af en torvelignende situation med udeservering, dér hvor Jernbanegade-aksen krydser Stationspladsen. Man vil ikke længere være i tvivl om, hvor man skal hen, fordi retningen til byens centrum ved Gjethuset tydeligt er udpeget. Jernbanen betjener Stålværket og det relativt brede baneområde opleves som et ingenmandsland. Vi foreslår at baneområdet, der fører ind på Stålværket, beplantes med strandplanter. Det vil formidle den oprindelige kystlinie og bidrage til at oplevelsen af barriere nedtones og overgangen til det kraftfulde anlæg på opfyldt område i fjorden sanseliggøres.

Stålværksstien syd for stationen revitaliseres og kobles over Stationspladsen til en ny sti, der føres til frem til Havnevej, og således etablerer en ny sti, en genvej, til Krudtværksområdet på den foreslåede boardwalk vest for brynet af træer ved campingpladsen og gymnasiet i fjordengen.

Man vil ikke længere være i tvivl om, hvor man skal hen, fordi retningen til byens centrum ved Gjethuset tydeligt er udpeget.

KANALEN

En kanal er et mønster på det menneskeskabte landskab. Venezia, Amsterdam og Brügge er de kendteste eksempler på kanalbyer. Med sine lige linjer er kanalen et billede på den rationelle tanke: at den lige vej er den korteste vej mellem to punkter. Men kanalen er ikke kun et redskab for den sociale trafik. Den kan også være en del af et maskineri eller et værk. Den kanal, der blev etableret i Frederiksværk i 1700-tallet, er en sådan maskine. Med sine stensatte sider og sin træbund sikrede den minimum friktion og maksimum hastighed for vandet. Kanalen producerer energi, og som varig energikilde afgiver den et mønster for den økologiske tanke.

STRATEGI

1. At opretholde kanalens forskellige lag af fortælleverdi ved at respektere forskellighed inden for rammerne af det klare mål, at definere kanalen som kanal.
2. At opretholde den nuværende landskabelige munding i Arresø mod øst.
3. At opretholde kanalens forløb ureguleret uden for den gamle kystlinie mod Roskilde Fjord. Herved formidles udstrækningen af kanalen i 1700-tallet tydeligt gennem kanalens markant forskellige tværsnit.
4. At etablere opholdsmuligheder tæt på vandet ved de tre nøglesteder, Mølledammen, Kobbervæværket og Nordtorvet.
5. At udlægge flydebroer for kajak og kano i et afbalanceret forhold til kanalen ved boardwalkens begyndelse ved Arresø, ved Mølledammen, Valsetorvet, Nordtorvet, campingpladsen og i det landskabelige forløb langs Havnestøberiet. Flydebroer er den bedste løsning i forhold til roernes behov; de er gode at anløbe, fleksible i brug og kan derfor let tilpasses ændrede ønsker for omfang og placering.

HOVEDKANALEN

Kanalens munding i Arresø sker gennem ellesump og rørskov, opleves landskabelig og samhörig med Arresø. Dette stærke træk foreslås opretholdt uden regulering.

Fra fiskehusene i kanalens begyndelse og frem til stigbordet ved Arresødal (Agatsliberiet) er kanalen i dag landskabelig som et åløb med anløbsplads for turbaåden Frederikke ved den nye træbro over kanalen. Fra Arresødal og frem til Arsenalet opleves det dramatiske, høje snit i landskabet, som anlæggelsen af kanalen gav anledning til. Flere steder kan iagttages skred, der betinger indgreb for at sikre de stejle sider, kanalen og træerne. Strækningen fra fiskehusene til Mølledammen foreslås styrket med ny spuns af træpæle og grove planker. Ved Arsenalet og Frederiksværk Kirke foreslås buskbeplantningen, der i dag forhindrer oplevelsen af kanalen, ryddet.

Turbinehuset ved Mølledammen optager med betonstøttemure og kampestens-fundamenter kanalens fald på tre meter. Kanalen foreslås

i forløbet fra biblioteket til den gamle kystlinie ved jernbanebroen vest for campingpladsen, hvor betonkanten bevares, fastholdt med spuns af stålsøjler og forarbejdede planker, især for at sikre mod skred, da det må formodes at forarbejdningen af kanalens sider og bund primært har været rettet mod at maksimere vandets hastighed frem til møllerne, hvorved kanalen tydeligt har kunnet opleves som del af en maskine.

Kanalens forløb fra Havnestøberiet til lystbådehavnen fremstår som en slags hybridt forløb, hvor fjorden er dominerende (saltvand). Dette foreslås opretholdt ureguleret som en del af industrihistorien, hvor kanalen leverer kølevand til stålværkerne.

SIDEKANALEN

Kanalens forløb mellem Mølledammen og Nordtorvet er i dag den eneste strækning med stensatte sider. Det er her, kanalen viser sig frem som kanal, også selvom den østlige kant fremstår uensartet, sammensat. Motivet styrkes ved stensætning af Mølledammen og Svinget.

Der søges ved udskiftning et mere homogent udtryk i kanalens østlige kant. Dette kan optimalt være stensætning, såfremt funderingsforholdene tillader det. Alternativt foreslås en ny spuns af stålsøjler med udfyld af forarbejdede planker af egetræ.

Uden for kanalens forløb langs Allégade er billedet mere differentieret og kanalen vanskelig at opfatte som kanal, hvilket understreges af stednavne som Brede åsti, Smalle åsti, Ågalleriet og Ågrillen.

Ved Nordtorvet udvides kanalens vandspejl og der etableres nye kanter, terrassering og siddetrin i pladstøbt beton som overgang til 1900-tals kanter af beton, der samler Krudtværket til et anlæg.

Udenfor Krudtværket sikres kanalens sider med spuns af træpæle og grove planker frem til den gamle kystlinie og sammenløbet med vandløbet fra nord, hvor kanalen får et landskabeligt forløb frem til Roskilde Fjord.

KLIMAUDFORDRINGER

Ved Havnevej foreslås etableret stormflodslukke til kanalen for at imødegå oversvømmelser i lighed med de, der skete under stormen i december 2013. Stormflodslukke vil tillige om kunne bidrage til, at der holdes vand i kanalen, således at denne er sejlbare om sommeren, hvor mange roere oplever problemer med manglende vand og heraf afledte lugtgener.

Forhøjelse af Classens dige vil ligeledes kunne bidrage til fremtidig sikring mod oversvømmelser.

STIERNE

Stierne langs kanalen bærer præg af langsom erosion, der blandt andet kan tilskrives det stejle terræn. På enkel vis kan stierne styrkes ved øget bredde, systematisk vedligehold og tydeligere rumligt fæste, hvor de munder ud i veje og møder byen. Som et fælles træk udlægges der grus på alle dele af det sammensatte stiforløb fra sø til fjord.

KANALEN

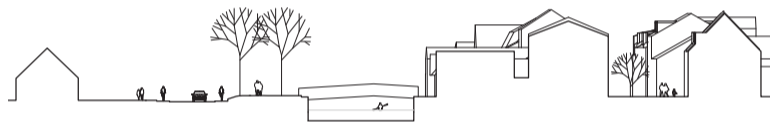
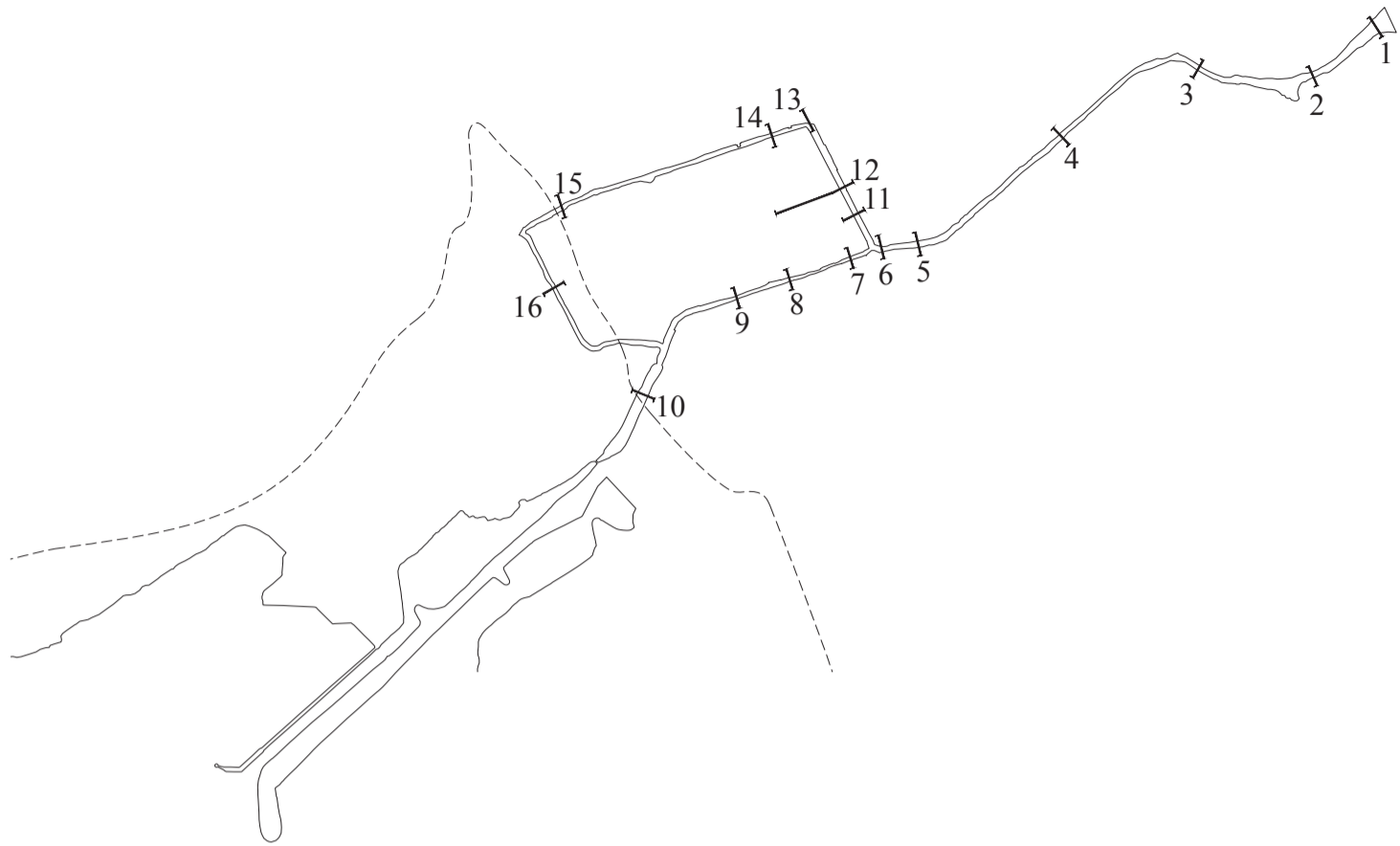

Classens Dige

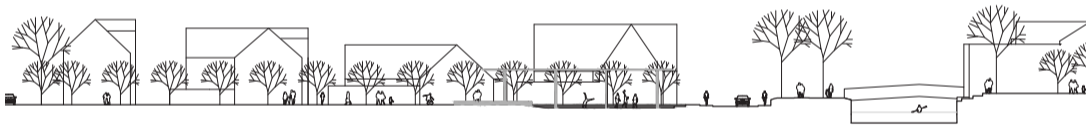
Højvandslukke

Historisk kystlinje

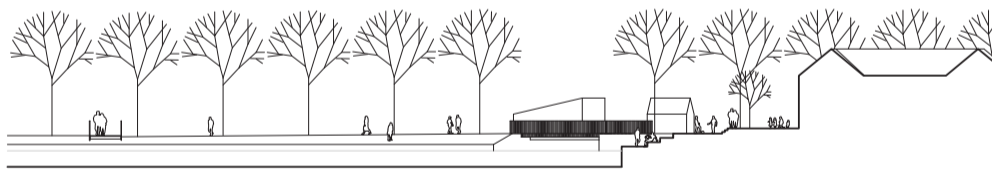
Etablering af højvandslukke og forhøjelse af Classens Dige sikrer byen mod stormflodshændelser, forhøjer vandstanden i kanalens nedre del og forbedre den rekreative infrastruktur.

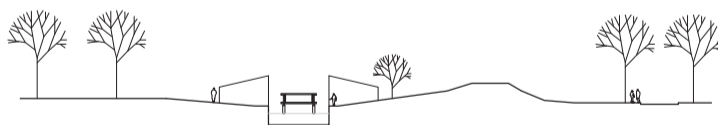
11

12

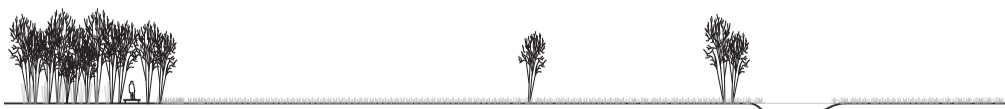
13

14

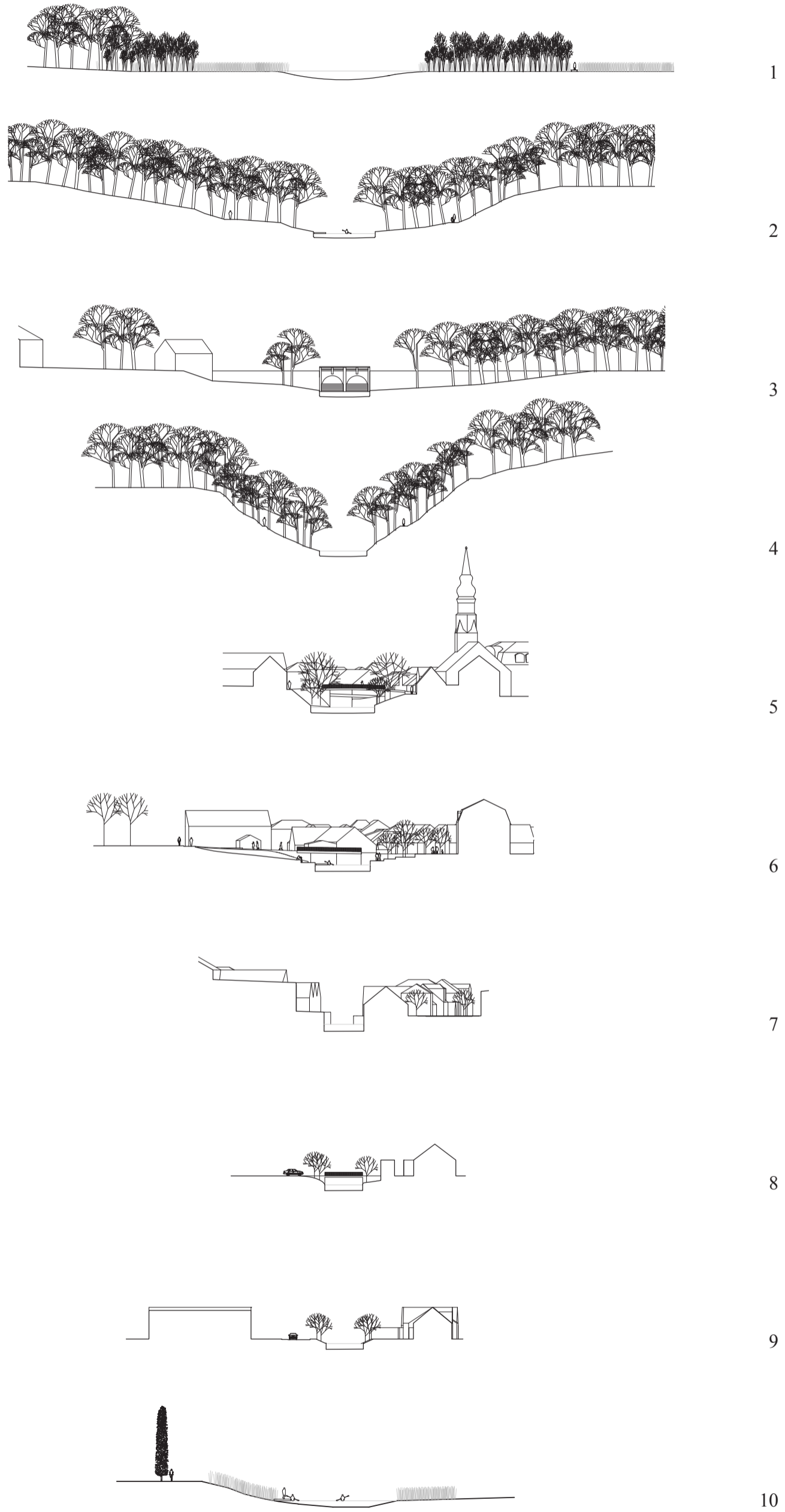

15

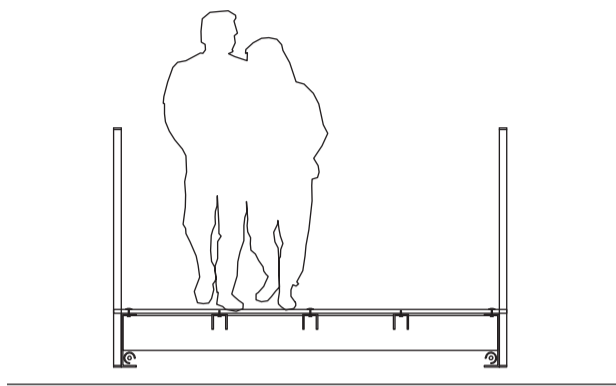

16

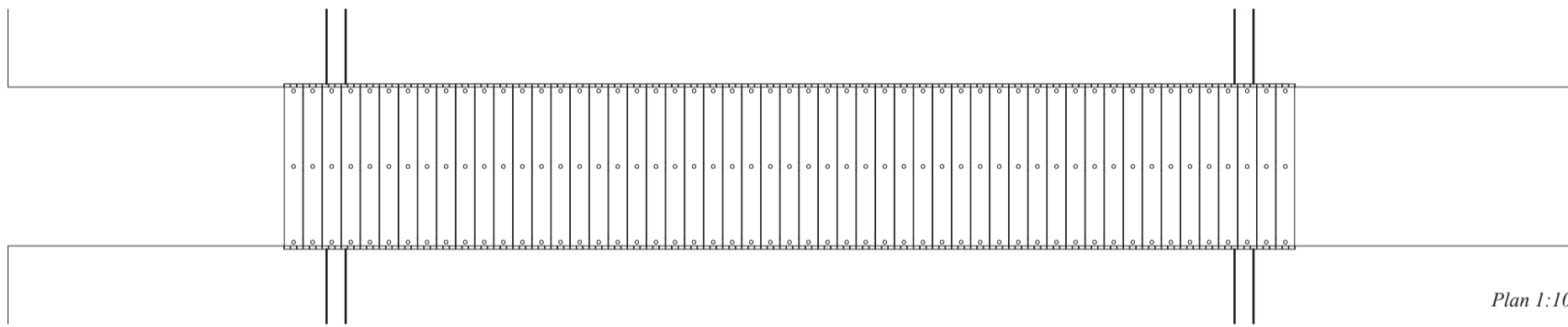
SNIT 1:1000
SIDEKANALEN

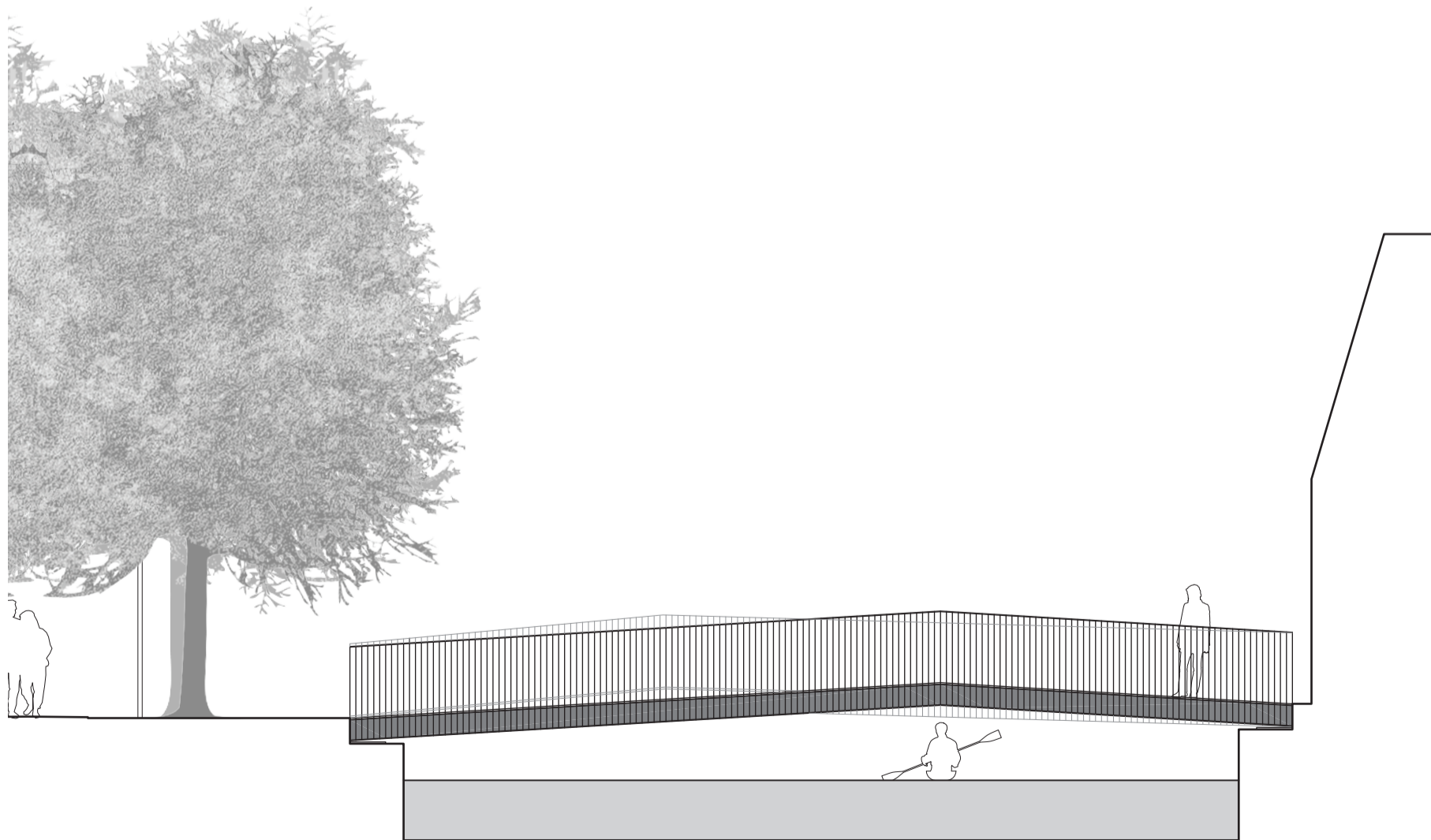
SNIT 1:1000
HOVEDKANALEN

Snit 1:50

Plan 1:100

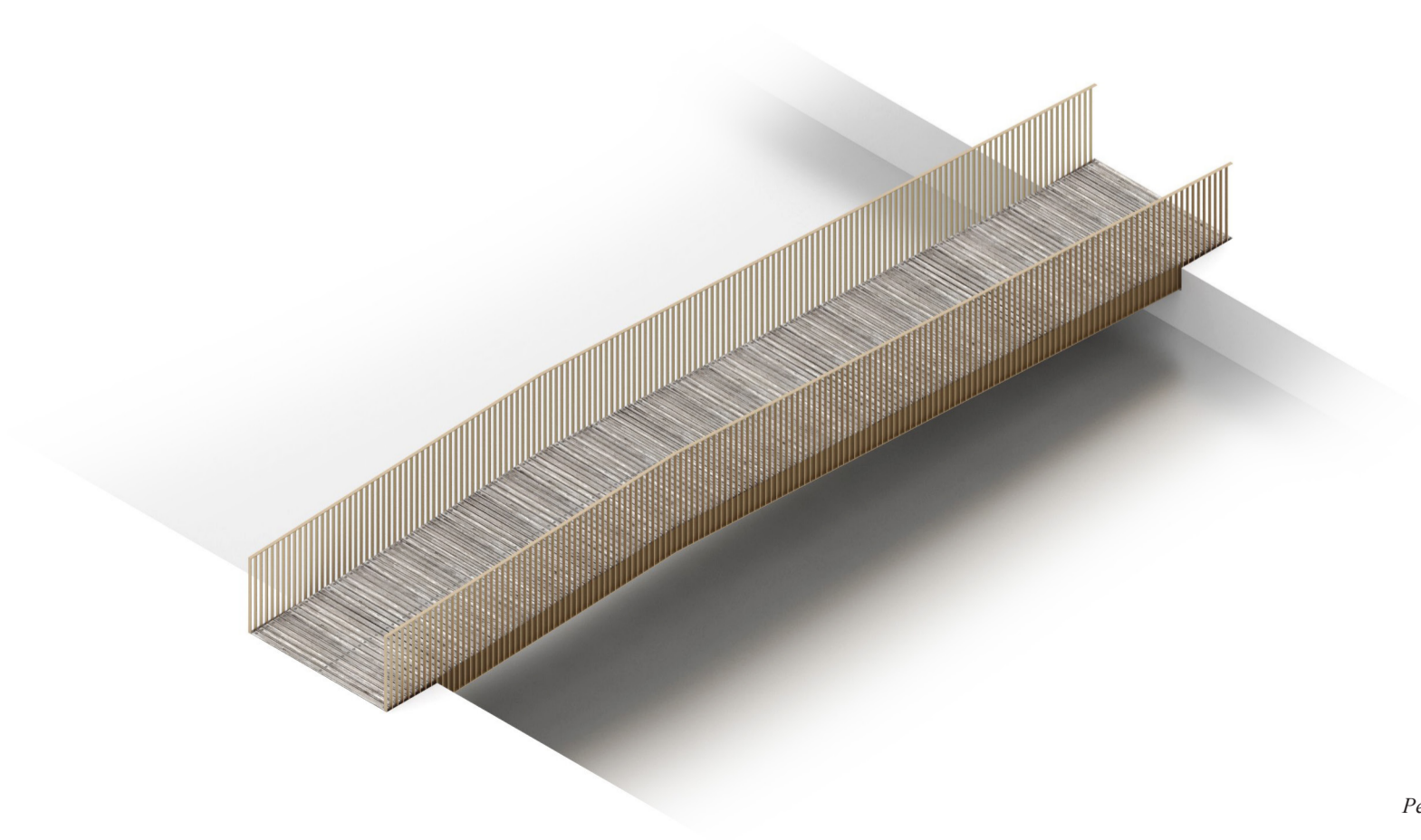

Opstalt 1:100

KANALBRO

Forslaget til en ny kanalbro tilfører med et enkelt greb genkendelighed, ro og variation langs kanalen og tager udgangspunkt i følgende parametre:

- 1 Der kan komme en kajak under og en rollator over. Der er frihøjde under på 1,25m og en hældning på max. 50 promille over.
- 2 Broen kan optage de varierende tilslutningshøjder langs Allégade og Nørregades bagside.
- 3 Broen er udført i stål og kommunikerer stålets konstruktive potentiale med charnier, ramme, og bjælke. Konstruktionen udføres af standardprofiler og monteres med træplanker. Belysning under broen styrker oplevelsen af vandspejlet og understreger både kanalens betydning og broernes lethed.
- 4 Det asymmetriske knæk, der skiftevis er mod den ene og den anden side, giver variation og rytme, når man bevæger sig i alléen langs kanalen.

Perspektiv

ETABLERINGSSTRATEGI

Projektet udpeger de væsentligste problematikker i forhold til formidlingen af den industrielle kulturarv som strukturelle, knyttet til rumlige forhold, der vanskeliggør aflæsning af byen som sted og historie og således påvirker muligheden for at orientere sig. Konkurrencens program fremhæver, at den industrielle egenart ikke træder tydeligt nok frem, at adgangen til rekreative udfoldelsesmuligheder i den nære natur er begrænset, at kommunen fokuserer på at motivere til leg og bevægelse i det fri, at der er få steder for børn, unge og børnefamilier samt at forholdene for cyklister er utidssvarende.

Projektet bygger på at udviklingen af Frederiksværk følger to spor: dels udviklingen af byens hovedstruktur og dels udviklingen af nøglestederne. Nogle dele af projektet kræver store skridt og vil tage tid og kræve store ressourcer at realisere andre dele er små skridt, der kan realiseres hurtigt og nemt. Både de store og de små skridt tæller – og de kan tages side om side. Det væsentlige er at fastlægge hvordan skridtene kan tages i takt, så de forskellige tiltag bedst muligt kan supplere hinanden.

At realisere hele projektet vil tage tid og kræve store ressourcer – og måske man undervejs vil få nye behov eller gøre opdagelser der skubber projektet i en ny retning. Det skal der være plads til.

For at kickstarte projektet og igangsætte Frederiksværks udvikling er det væsentligt at komme godt i gang og helst hurtigt, så der skabes synlige resultater på kort sigt. Derfor bør der i første omgang sættes på tiltag der kan realiseres hurtigt og hvor man med en relativt lille indsats kan gøre en stor forskel.

Vi foreslår at etablere de steder først, hvor de fysiske forandringer bliver mest mærkbare, dér hvor de skaber nye rammer og muligheder for byens sociale liv og borgernes fysiske udfoldelse. Herved vil perspektivet i kulturarven som udviklingsværktøj kunne løftes og forstås bredt i byen – man vil kunne udvikle en ny måde at tale om byen på. Derfor er 'FRV planter træer' også et strategisk værktøj.

Organiseringen og udviklingen af de enkelte projekter baseres på dialog og drives af:

BRUGERNE: Borgerne, brugerne, naboer, interessenterne (foreninger, organisationer mv.)

EJERNE: Kommunen, politikerne, embedsmænd, driften, Private investorer og sponsorer.

FAGFOLKENE: Kommunens fagfolk, rådgivere (arkitekter, ingeniører m.fl.), og andre eksperter.

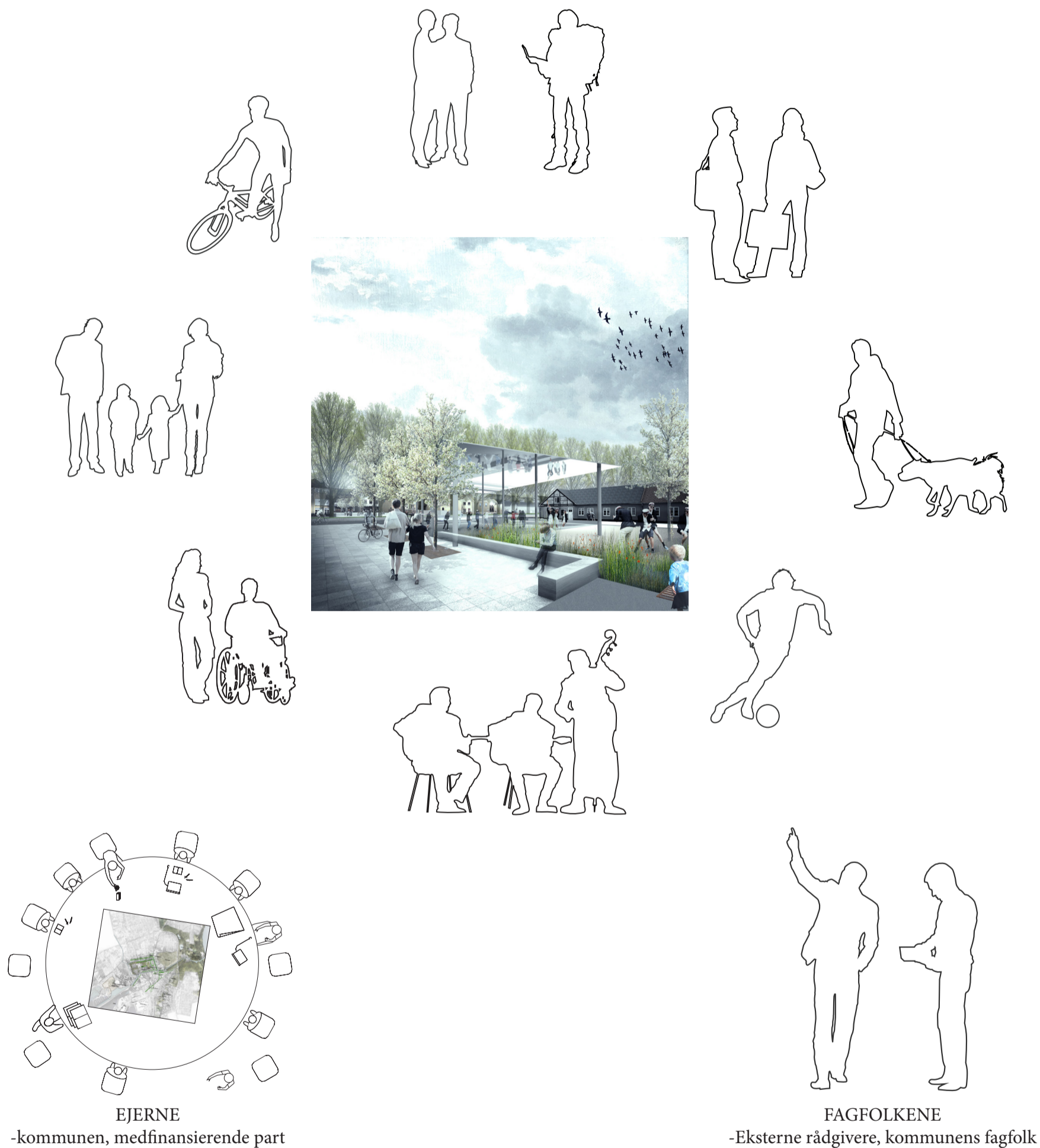
Projektets mål er at bidrage til at skabe demokratiske rum, både i forhold til den fysiske udformning og involvering af borgerne, der skal deltage aktivt i programmeringen. Der er ikke noget borgerne ikke kan involveres i; de er eksperter i byliv og kan involveres i alt og skal derfor være i centrum af udviklingen. Byliv handler ikke kun om at bruge byen, men om at skabe den – i fællesskab.

Det er vigtigt at brugerinvolvering sker på basis af interesse og motivation. Vi foreslår derfor, at nøglestederne udvikles og administreres af et laug bestående af frivillige - foreninger, klubber, brugere, naboer og forretningsindehavere. Lauget understøttes af kommunen, ekstern rådgiver og en projektleder. Vi foreslår at laugs-tankegangen afprøves i forbindelse med etablering af Kobbervalseværket og, hvis den viser sig succesfuld, implementeres i forhold til fremtidige projekter.

Store beslutninger som at udskifte vejbroerne skal have tid til at modnes. Det er vigtigt, at man tror på det, fordi det er perspektivrigt for byens fremtid. Derfor at det er en god idé at lade andre projekter trække processen fremad. Projekter der kan gennemføres hurtigere og giver målbare resultater på kort sigt styrker den folkelige opbakning som grundlag for politiske beslutninger.

BRUGERNE
-Lauget

ØKONOMI

Frederiksværks store genbrugsværk er et billede på en endnu større historie, for historien udvikler sig i et uendeligt stofskifte mellem natur og kultur, og genbrug er et omdrejningspunkt i industriens historie, hvor der af det bestående skabes noget nyt. I dette projekt er genbrug derfor en afgørende dimension. Den viser sig i forholdet til formidling, som jo består i en genfortælling af byens historie. Den viser sig i forholdet til form, da projektet viderefører formtræk helt tilbage fra Frederiksværks opståen. Og den viser sig i forvaltningen af ressourcer, hvor vi f.eks. vil foreslå, at man fokuserer på kanalen og træerne og lader belægningerne komme i anden række.

De økonomiske muligheder skal ikke kun ses som en begrænsning, snarere som en motivation til at fokusere på kun at gøre det nødvendige. Og som en motivation til at arbejde med perspektivet i at fremtidige driftsopgaver også kan bidrage til at udviklingen af fremtidens Frederiksværk.

Projektet peger på vigtigheden af at udvikle projekter i forskellig skala og kontekst for at understrege det store potentiale i at bruge den

industrielle kulturarv som et udviklingsværktøj for byens fremtid. Hermed illustreres projektets robusthed ved at finansiering kan implicere en bred gruppe af fonde og styrelser.

'FRV planter træer' er et eksempel på hvordan, borgere, virksomheder og andre interessenter kan være medfinansierende. Vi foreslår at sætte træplantningen på folkeaktier for herigennem styrke opmærksomheden overfor byens rum, fortællinger og liv som et fælles anliggende. De to årlige træplantningsdage er kulturelle events, der yderligere stimulerer oplevelsen af identitet og tilhørsforhold.

Projekterne for de tre nøglesteder er opstillet i deløkonomier, der refererer til en prioritering, der muliggør etapedeling og dermed skalering af anlægsøkonomien. Opdelingen af anlægsøkonomien tager således ikke udgangspunkt i traditionelle entrepriseopdelinger eller opdeling i arbejdsområder, men i særskilte anlægsdele, der kan etableres successivt.

Der er anført to totale anlægsøkonomier for hvert nøglested. Én for successiv etablering i flere etaper og én for samlet gennemførelse af projektet.

XL

L

Nordtorvet

Kobbervalseværket

Mølledammen

Torvet

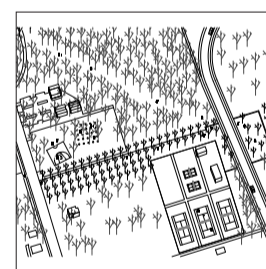
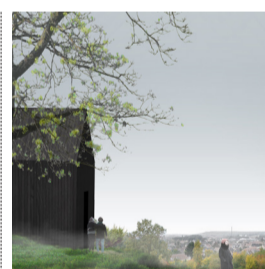
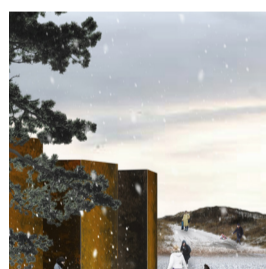
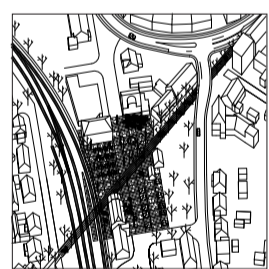

Gjethuspladsen

	Nordtorvet	Kobbervalseværket	Mølledammen	Torvet	Gjethuspladsen
1. prioritet	Kanal og Bro	Træer	Kanal og Bro	Artilleripladsen	Træer
2. prioritet	Træer	Flade/Plads	Stier	Træer	Belægninger v. facader
3. prioritet	Ændring af vejprofil	Overdækning	Plads v. Mølledammen	Sideareal	Flade/Plads
4. prioritet	Flade/Plads	Bro	Amfi	Torvet	-
5. prioritet	Krudtværksområdet/ Direktørens Have	Valsetorvet	-	-	-

M

S

Stationspladsen

Genbrugsstationen

Vinderødstien

Krudttårnene

Det Grønne Hjerte

1. prioritet	Træer	Ny Genbrugsstation	Stier	Borgerindvoldvering/ Programmering	Rydning
2. prioritet	Parkering/ Køreareal	Landskabs- transformation	Flader og Pier	Etablering selvbyg el. medbyg	Træer
3. prioritet	-	Stier	-	-	Stier, kanter, flader
4. prioritet	-	-	-	-	-
5. prioritet	-	-	-	-	-

Hovedstruktur

Prioritet	Beskrivelse	Mængde	Enhed	Enhedspriser			Anlægstotaler	Bemærkninger
				Min:	San:	Max:		
1	Træplantning inkl. etablering af plantehul							Broer, brovederlag samt bearbejdning af kanalkanter
	Opbrydning af befæstede arealer	1,800	m2	260	330	500	630,000	Stibuleret omfang
	Rydning i Grønne områder	3,000	m2	125	150	175	450,000	Stibuleret omfang
	Træer I befæstede arealer	150	stk	2,500	3,000	6,000	525,000	Evt. omlægning af ledninger o.l. er ikke omfattet
	Træer I ubefæstede arealer	250	stk	1,500	2,000	2,500	500,000	
	Sum af anlægsudgifter						2,105,000	
	Stipulerede omkostninger (34%)*						715,700	
	Sum						2,820,700	

Sum, samlet projekt

2,820,700

*Byggepladsomkostninger, rådgiverhonorar, uforudsete udgifter mv.

Alle beløb er DKK excl. moms. Alle beløb iht. Byggeindeks 1. kvartal 2014.

Nordtorvet

Prioritet	Beskrivelse	Mængde	Enhed	Enhedspriser			Anlægstotaler	Bemærkninger
				Min:	San:	Max:		
1	Kanal og Broer							Broer, brovederlag samt bearbejdning af kanalkanter
	Nedrivning eks. bro (forudgående arbejde)	1	sum	400,000	500,000	600,000	500,000	
	Kanalkanter	50	lbm	30,000	40,000	50,000	2,000,000	Ny kant, spuns og støbt betonoverflade.
	Vejbro	1	stk	2,500,000	2,700,000	2,900,000	2,700,000	Bro i stål med trædæk
	Gangbro	1	stk	400,000	500,000	600,000	500,000	Bro i stål med trædæk
	Vandtrappe	1	stk	200,000	250,000	300,000	250,000	
	Sum af anlægsudgifter						5,950,000	
	Stipulerede omkostninger (34%)*						2,023,000	
	Sum						7,973,000	
2	Træer							Etablering af træplantehuller, plantning og drift i afhjælpningsperioden
	Opbrydning (forudgående arbejde)	1	sum	200,000	250,000	300,000	250,000	
	Træer, etabl. af plante hul samt plantning	12	stk	2,500	3,000	5,000	68,310	
	Sum af anlægsudgifter						318,310	
	Stipulerede omkostninger 34%*						108,225	
	Sum						426,535	
3	Ændring af vejprofil	1,500	m2					Nyt vejprofil samt nedlæggelse af gangtunnel.
	Opbrydning (forudgående arbejde)	1	sum	400,000	500,000	600,000	500,000	
	Opbrydning, tunnel (forudgående arbejde)	1	sum	200,000	300,000	400,000	300,000	
	Afvanding (under terræn)	1	sum	250,000	350,000	450,000	350,000	
	Grus (under terræn)	1	sum	200,000	225,000	250,000	225,000	
	Belægning og kantafrænsning	1	sum	725,000	787,500	850,000	787,500	
	Belysning	10	stk	20,000	25,000	30,000	250,000	
	Diverse afmærkning	1	sum	20,000	30,000	40,000	30,000	
	Sum af anlægsudgifter						2,442,500	
	Stipulerede omkostninger (34%)*						830,450	
	Sum						3,272,950	
4	Flade/Plads	1,325	m2					Ny belægning, nyplantning samt opstilling af inventar
	Opbrydning (forudgående arbejde)	1	sum	300,000	350,000	400,000	350,000	
	Afvanding (under terræn)	1	sum	110,000	130,000	150,000	130,000	
	Grus (under terræn)	1	sum	75,000	100,000	125,000	100,000	
	Belægning	1	sum	900,000	1,000,000	1,100,000	1,000,000	
	Inventar	1	sum	50,000	75,000	100,000	75,000	
	Træer, etabl. af plante hul samt plantning	6	stk	2,500	3,000	5,000	19,800	
	Belysning	10	stk	20,000	25,000	30,000	250,000	
	Sum af anlægsudgifter						1,924,800	
	Stipulerede omkostninger (34%)*						654,432	
	Sum						2,579,232	
5	Krudtværksområdet/Direktorens Have	7,500	m2					Terrænbearbejdning, nyplantning, stier og kanter
	Bearbejdning af jord og muld	1	sum	1,000,000	1,125,000	1,250,000	1,125,000	Inkl. Anlæggelse af stier samt græssåning
	Inventar	1	sum	40,000	70,000	85,000	67,000	
	Træer, etabl. af plante hul samt plantning	15	stk	1,500	2,000	2,500	30,000	
	Sum af anlægsudgifter						1,222,000	
	Stipulerede omkostninger (34%)*						415,480	
	Sum						1,637,480	
	Udbydes projektet samlet indregnes besparelse på anslået 10%. Besparelsen findes i engangsbeløb, mængdepriser på materialer samt entreprenørens mulighed for fleksibel planlægning af arbejdet.							
	Sum ved etapevis gennemførelse						15,889,197	
	Anslået besparelse, 10%						1,588,920	
	Sum ved samlet gennemførelse						14,300,278	

*Byggepladsomkostninger, rådgiverhonorar, uforudsete udgifter mv.

Alle beløb er DKK excl. moms. Alle beløb iht. Byggeindeks 1. kvartal 2014.

Kobbervalseværket

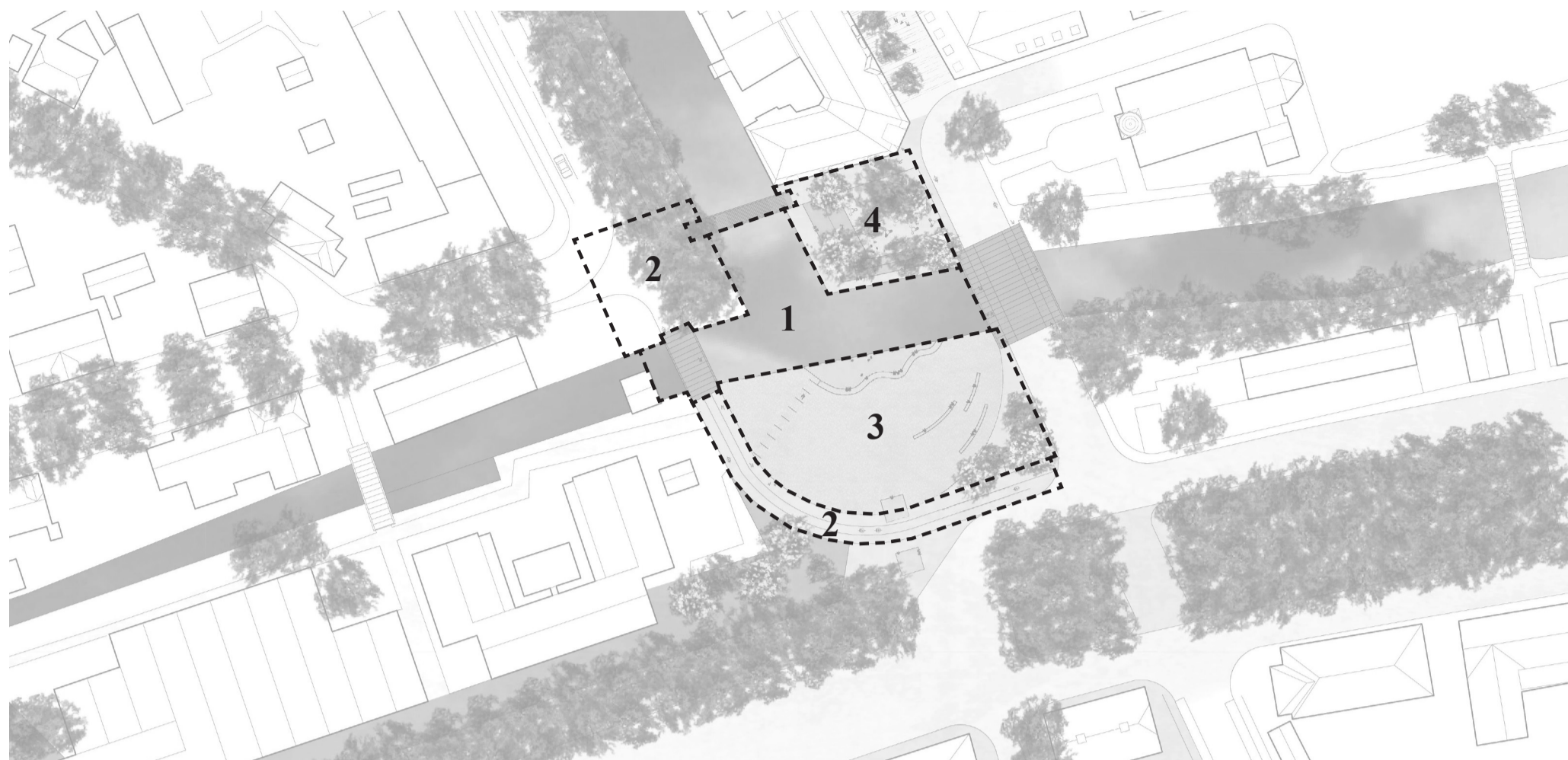
Prioritet	Beskrivelse	Mængde	Enhed	Enhedspriser			Anlægstotaler	Bemærkninger
				Min:	San:	Max:		
1	Træer							Etablering af træplantehuller, plantning og drift i afhjælpningsperioden
	Træer, etabl. af plante hul samt plantning	42	stk	2,500	3,000	5,000	138,600	
	Sum af anlægsudgifter						138,600	
	Stipulerede omkosninger (34%)*						47,124	
	Sum						185,724	
2	Flade/plads	4,600	m2					Ny belægning, opstilling af inventar
	Opbrydning (forudgående arbejde)	1	sum	800,000	1,000,000	1,200,000	1,000,000	
	Grus (under terræn)	1	sum	300,000	350,000	400,000	350,000	
	Afvanding (under belægning)	1	sum	350,000	425,000	500,000	425,000	
	Ny Belægning	1	sum	2,200,000	2,600,000	3,000,000	2,600,000	
	Belysning	10	skt	20,000	25,000	30,000	250,000	
	Inventar	1	sum	50,000	85,000	100,000	81,000	
	Sum af anlægsudgifter						4,706,000	
	Stipulerede omkosninger (34%)*						1,600,040	
	Sum						6,306,040	
3	Overdækning							Overdækning, herunder søjler og tag
	Bærende bjælker	1	sum	400,000	500,000	600,000	500,000	
	Bærende søjler	1	sum	100,000	125,000	150,000	125,000	
	Fundamenter	1	sum	50,000	75,000	100,000	75,000	
	Tag og beklædning	1	sum	500,000	600,000	700,000	600,000	
	Belysning i overdækning	1	sum	40,000	60,000	80,000	60,000	
	Sum af anlægsudgifter						1,360,000	
	Stipulerede omkosninger (34%)*						462,400	
	Sum						1,822,400	
4	Bro							Bro, brovederlag samt bearbejdning af kanalkanter
	Opbrydning eks. bro (forudgående arbejde)	1	sum	100,000	200,000	300,000	200,000	
	Gangbro	1	sum	400,000	500,000	600,000	500,000	Bro i stål med trædæk
	Sum af anlægsudgifter						700,000	
	Stipulerede omkosninger (34%)*						238,000	*Byggepladsomkostninger, rådgiverhonorar samt uforudsete udgifter.
	Sum						938,000	
5	Valsatorvet	425	m2					Ny belægning, trappe, plantning af træer samt opstilling af inventar
	Afvanding (under belægning)	1	sum	35,000	42,500	50,000	42,500	
	Grus (under terræn)	1	sum	25,000	40,000	55,000	40,000	
	Ny Belægning	1	sum	225,000	275,000	325,000	275,000	
	Belysning	3	stk	20,000	25,000	30,000	75,000	
	Inventar	1	sum	40,000	57,500	75,000	57,500	
	Sum af anlægsudgifter						490,000	
	Stipulerede omkosninger (34%)*						166,600	
	Sum						656,600	

Udbydes projektet samlet indregnes besparelse på anslået 10%.
 Besparelsen findes i engangsbetalt, mængdepriser på materialer
 samt entreprenørens mulighed for fleksibel planlægning af arbejdet.

Sum ved etapevis gennemførelse 9,723,040
 Anslået besparelse, 10% 972,304
Sum ved samlet gennemførelse 8,750,736

*Byggepladsomkostninger, rådgiverhonorar, uforudsete udgifter mv.

Alle beløb er DKK excl. moms. Alle beløb iht. Byggeindeks 1. kvartal 2014.

Mølledammen

Prioritet	Beskrivelse	Mængde	Enhed	Enhedspriser			Anlægstotaler	Bemærkninger
				Min:	San:	Max:		
1	Kanal og Bro							Etablering af træplantehuller, plantning og drift i afhjælpningsperioden
	Nedrivning, eks. Bro (forudgående arbejde)	1	stk	200,000	350,000	500,000	350,000	
	Kanalkanter	55	lbm	30,000	40,000	50,000	2,200,000	
	Gangbro	1	stk	500,000	600,000	700,000	600,000	
	Sum af anlægsudgifter						3,150,000	
	Stipulerede omkostninger (34%)*						1,071,000	
	Sum						4,221,000	
2	Stier	800	m2					Ny belægning, opstilling af inventar
	Opbrydning, (forudgående arbejde)	1	sum	60,000	80,000	100,000	80,000	
	Afvanding (under terræn)	1	sum	40,000	50,000	60,000	50,000	
	Grus (under terræn)	1	sum	60,000	80,000	100,000	80,000	
	Fast belægning	1	sum	280,000	310,000	350,000	312,000	
	Belysning	4	stk	20,000	25,000	30,000	100,000	
	Sum af anlægsudgifter						622,000	
	Stipulerede omkostninger (34%)*						211,480	
	Sum						833,480	
3	Plads ved Mølledammen	500	m2					Overdækning, herunder søjler og tag
	Nedrivning, Grillbar (forudgående arbejde)	1	sum	150,000	225,000	300,000	225,000	
	Rydning (under terræn)	1	sum	40,000	50,000	60,000	50,000	
	Afvanding (under terræn)	1	sum	20,000	30,000	40,000	30,000	
	Grus (under terræn)	1	sum	25,000	35,000	45,000	35,000	
	Belægning	1	sum	325,000	375,000	425,000	375,000	
	Belysning	3	stk	20,000	25,000	30,000	75,000	
	Sum af anlægsudgifter						790,000	
	Stipulerede omkostninger (34%)*						268,600	
	Sum						1,058,600	
4	Amfi							Bro, brovederlag samt bearbejdning af kanalkanter
	Bearbejdning af jord og muld	1	sum	50,000	75,000	100,000	75,000	
	Fast belægning ved kanalen	1	sum	20,000	25,000	30,000	25,000	
	Sum af anlægsudgifter						100,000	
	Stipulerede omkostninger (34%)*						34,000	
	Sum						134,000	
	Udbydes projektet samlet indregnes besparelse på anslået 10%. Besparelsen findes i engangsbetalt, mængdepriser på materialer samt entreprenørens mulighed for fleksibel planlægning af arbejdet.							
	Sum ved etapevis gennemførelse						6,247,080	
	Anslået besparelse, 10%						624,708	
	Sum ved samlet gennemførelse						5,622,372	

*Byggepladsomkostninger, rådgiverhonorar, uforudsete udgifter mv.

Alle beløb er DKK excl. moms. Alle beløb iht. Byggeindeks 1. kvartal 2014.

Torvet

Prioritet	Beskrivelse	Mængde	Enhed	Enhedspriser			Anlægstotaler	Bemærkninger
				Min:	San:	Max:		
1	Artilleripladsen	1,750	m2					Træplantning samt etabl. af plantehuller, retablering af græs, samt kantning.
	Rydning, jordarbejde (forudgående arbejde)	1	sum	350,000	500,000	650,000	500,000	
	Muld inkl. Græssåning	1	sum	250,000	350,000	450,000	350,000	
	Kantafgrænsning	1	sum	125,000	150,000	175,000	150,000	
	Inventar	1	sum	70,000	85,000	110,000	87,000	
	Sum af anlægsudgifter						1,087,000	
	Stipulerede omkostninger (34%)*						369,580	
	Sum						1,456,580	
2	Træer	45	stk					Træplantning samt etabl. af plantehuller.
	Opbrydning (forudgående arbejde)	1	sum	200,000	250,000	300,000	250,000	
	Træer, etabl. af plantehul samt plantning	45	stk	2,500	3,000	5,000	256,163	
	Sum af anlægsudgifter						506,163	
	Stipulerede omkostninger (34%)*						172,095	
	Sum						678,258	
3	Sideareal	1,300	m2					Belægning på eks. Græsareal
	Rydning, jordarbejde (forudgående arbejde)	1	sum	50,000	75,000	100,000	75,000	
	Grus (under terræn)	1	sum	25,000	35,000	45,000	35,000	
	Afvanding (under terræn)	1	sum	25,000	40,000	50,000	39,000	
	Inventar	1	sum	70,000	85,000	100,000	85,000	
	Belægning	1	sum	300,000	350,000	400,000	350,000	
	Sum af anlægsudgifter						584,000	
	Stipulerede omkostninger (34%)*						198,560	
	Sum						782,560	
4	Torvet	1,600	m2					Belægning på eks. Græsareal
	Rydning, jordarbejde (forudgående arbejde)	1	sum	500,000	550,000	750,000	580,000	
	Grus (under terræn)	1	sum	175,000	200,000	225,000	200,000	
	Afvanding (under terræn)	1	sum	100,000	125,000	150,000	125,000	
	Belægning	1	sum	1,250,000	1,500,000	1,750,000	1,500,000	
	Belysning	8	stk	20,000	25,000	30,000	200,000	
	Sum af anlægsudgifter						2,605,000	
	Stipulerede omkostninger (34%)*						885,700	
	Sum						3,490,700	
	Udbydes projektet samlet indregnes besparelse på anslået 10%. Besparelsen findes i engangsbeløb, mængdepriser på materialer samt entreprenørens mulighed for fleksibel planlægning af arbejdet.							
	Sum ved etapevis gennemførelse						6,408,098	
	Anslået besparelse, 10%						640,810	
	Sum ved samlet gennemførelse						5,767,288	

*Byggepladsomkostninger, rådgiverhonorar, uforudsete udgifter mv.

Alle beløb er DKK excl. moms. Alle beløb iht. Byggeindeks 1. kvartal 2014.

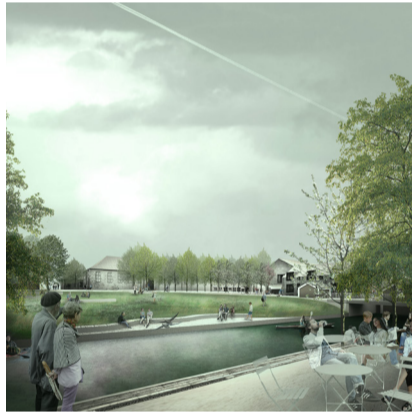

Gjethuspladsen

Prioritet	Beskrivelse	Mængde	Enhed	Enhedspriser			Anlægstotaler	Bemærkninger
				Min:	San:	Max:		
1	Træplantning	20	stk					træplantning, herunder rydning af pladsen
	Opbrydning (forudgående arbejde)	1	sum	200,000	250,000	300,000	250,000	
	Træer, etabl. af plantehul samt plantning	20	stk	2,500	3,000	5,000	113,850	
	Sum af anlægsudgifter						363,850	
	Stipulerede omkostninger (34%)*						123,709	
	Sum						487,559	
2	Belægninger langs facader	1,100	m2					
	Rydning, jordarbejde (forudgående arbejde)	1	sum	300,000	400,000	550,000	410,000	
	Afvanding (under terræn)	1	sum	65,000	80,000	100,000	81,000	
	Grus (under terræn)	1	sum	120,000	140,000	160,000	140,000	
	Belægninger	1	sum	550,000	775,000	1,000,000	775,000	
	Inventar	1	sum	70,000	90,000	110,000	90,000	
	Sum af anlægsudgifter						1,496,000	
	Stipulerede omkostninger (34%)*						508,640	
	Sum						2,004,640	
3	Pladsen/fladen	3,000	m2					
	Rydning, jordarbejde (forudgående arbejde)	1	sum	700,000	800,000	900,000	800,000	
	Grus (under terræn)	1	sum	350,000	400,000	450,000	400,000	
	Afvanding (under terræn)	1	sum	150,000	200,000	250,000	200,000	
	Belægninger	1	sum	2,000,000	2,250,000	2,500,000	2,250,000	
	Belysning	10	stk	20,000	25,000	30,000	250,000	
	Sum af anlægsudgifter						3,900,000	
	Stipulerede omkostninger (34%)*						1,326,000	
	Sum						5,226,000	
	Udbydes projektet samlet indregnes besparelse på anslået 10%. Besparelsen findes i engangsbetøb, mængdepriser på materialer samt entreprenørens mulighed for fleksibel planlægning af arbejdet.							
	Sum ved etapevis gennemførelse						7,718,199	
	Anslået besparelse, 10%						771,820	
	Sum ved samlet gennemførelse						6,946,379	

*Byggepladsomkostninger, rådgiverhonorar, uforudsete udgifter mv.

Alle beløb er DKK excl. moms. Alle beløb iht. Byggeindeks 1. kvartal 2014.

FREDERIKSVÆRK PÅ VEJ

Alle veje fører ikke til Frederiksværk. Hverken jernbanen eller landevejen leder ind mod byens midte. Men Frederiksværk har alle forudsætninger for at blive en magnet, både for beboerne, der vil trives i en ramme, hvor kanalen og træerne har flettet kulturarven og den moderne by sammen, og for besøgende, der tiltrækkes af spillet mellem natur og kultur. Med sin kulturarv kan Frederiksværk rykke ind i fremtiden som en by med en stærk bymidte, en fin kontakt med omgivelserne og et levende byliv.

I moderne oplevelsesøkonomi er man blevet opmærksom på oplevelsens store betydning både for trivsel og økonomi. I England, i omegnen af Paris, i det tyske Ruhrdistrikt har man set potentialerne i de gamle, ruinøse industrilandskaber. Ironbridge, Parc de la Villette, Zeche Zollverein og Duisburg Nord er eksempler på sådanne landskaber, hvor man i dag producerer oplevelser ligesom man engang producerede biler. I 2009 afholdt Frederiksværk en stor konference om industrikultur og oplevelsesøkonomi. Tilstede ved konferencen var Paul Belford, der er direktør for Ironbridge, et af disse konverterede industrilandskaber der er kommet på UNESCOs liste over verdenskulturarv. Ifølge avisreferater udtalte Belford ved denne lejlighed, at Frederiksværk havde det, der skulle til, for at blive optaget på UNESCOs liste. Og en seniorkonsulent fra Kulturstyrelsen udtalte, at hvis Frederiksværk fandt opskriften på en kombination af bevaring og fremadrettet produktion, ville der være mulighed for at opnå denne ærefulde placering. Målet kan sammenfattes i sætningen: Værker der virker.

Med syntesen af landskab, værk og by mener vi at have fundet denne opskrift. Vi har fundet nøgler til de døre, som åbner byen, både nøgler til gadedøren og havedøren, og nøgler til nogle af de hemmelige rum, som gemmer på byens skatte. Frederiksværk er Danmarks hemmeligste by. Den fortjener at blive en af Danmarks kendteste byer.

SLETH A/S
ERIK BRANDT DAM Arkitekter
MOE A/S
Martin Zerlang, Vera Noldus, Ole Puggård